

**TALOUELLISEN STRESSIN JA TOIMINTAKYVYN
YHTEYDEN MERKITYS VANHEMMUUDESSA**

Katja Mallat
Maisterintutkielma
Yhteiskuntatieteet
Kokkolan yliopistokeskus,
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Katja Mallat	
Työn nimi Taloudellisen stressin ja toimintakyvyn yhteyden merkitys vanhemmuudessa	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Maisterintutkielma
Ohjaaja Sirkka Alho, YTT	
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 45
Tiivistelmä <p>Tutkielman tarkoituksena oli tarkastella, miten taloudellisesta ahdingosta aiheutunut stressi vaikuttaa vanhemmuuteen ja millaiset menetelmät tukevat vanhemmuutta perheen kokeman taloudellisen ahdingon yhteydessä. Tutkielmaa ohjasi taloussosiaalityöhön kytkeytyvä toimintamahdollisuuksien teoria.</p> <p>Vastauksia tutkimuskysymyksiin haettiin kartoittavan kirjallisuuskatsauksen avulla. Aineistoon valikoitui ennalta määritetyin rajaus- ja sisäänottokriteerein 17 englanninkielistä tutkimusartikkelia, joissa käsiteltiin vanhempien kokemaa taloudellista stressiä. Aineiston analysointi toteutettiin sisällönanalyysin keinoin, jossa erityismetodina käytettiin tyypittelyä. Aluksi aineisto jaenneltiin teemoihin, minkä jälkeen teemat ryhmiteltiin kahteen ryhmään, jotka koostuivat aineistossa esiintyvistä tyypillisistä seikoista. Aineisto jaettiin kahteen ryhmään: 1) Taloudellisen stressin vaikutukset vanhemmuuteen ja perheisiin, 2) Vanhemmuuden tukeminen taloudellisen ahdingon yhteydessä.</p> <p>Taloudellinen stressi oli yhteydessä vanhemmuuden voimavaroihin, lasten kasvatukseen ja huolenpitoon sekä selviytymisstrategioihin. Taloudellisen haavoittuvuuden yhteydessä vanhemmuutta voidaan tukea työllistymistä edistävillä palveluilla, interventioilla sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä rakenteellisella sosiaalityöllä. Tutkielman tuloksista pääteltiin, että vanhemman taloudellisen toimintakyvyn ja -mahdollisuuksien turvaaminen edellyttää rakenteellisen sosiaalityön monitoimijaisen ja monialaisen yhteistyön tiivistämistä, minkä tarkoituksena on asiakaslähtöisen tiedon tuottaminen ja käytäntöjen kehittäminen.</p>	
Asiasanat: Taloudellinen stressi, vanhemmuus, lapsiperheet, taloussosiaalityö, rakenteellinen sosiaalityö	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

Kuvio 1. Teemat	23
-----------------------	----

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkki teemoittelusta	19
Taulukko 2. Tutkimusaineiston kohderyhmät	20
Taulukko 3. Hakutulokset	39
Taulukko 4. Tutkimusaineisto	40

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TALOUELLINEN HAAVOITTUVUUS LAPSIPERHEESSÄ	3
3	TOIMINTAMAHDOLLISUUKSIEN VIITEKEHYS	7
	3.1 Taloussosiaalityön käsite	7
	3.2 Taloudellinen kyvykkyys	8
	3.3 Mahdollisuus ja oikeus toimia	10
4	TUTKIELMAN MENETELMÄ JA AINEISTO	14
	4.1 Tutkimuskysymykset	14
	4.2 Kartoittava kirjallisuuskatsaus	15
	4.3 Tutkimusaineiston hankinta ja aikataulu	17
	4.4 Tutkimusaineiston analysointi	18
	4.5 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys	19
	4.6 Katsauksen aineisto	20
5	TULOKSET	22
	5.1 Taloudellisen stressin vaikutukset vanhemmuuteen	23
	5.1.1 Voimavarat	23
	5.1.2 Kasvatus ja huolenpito	25
	5.1.3 Selviytymisstrategiat	26
	5.2 Vanhemmuuden tukeminen taloudellisen stressin yhteydessä	27
	5.2.1 Työllistymistä edistävät palvelut	27
	5.2.2 Interventiot sosiaali- ja terveyspalveluissa	28
	5.2.3 Rakenteellinen sosiaalityö	28
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	30
7	POHDINTA	33
	LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

"...meillä loppuu yleensä aina rahat ennen seuraavaa tiliä, velkoja on ja kädestä suuhun eletään...joku vois kuitenkin apua,vinkkejä ja tukea kaivata tällasessa tilanteessa".

Tähän erään keskustelupalstalta poimittuun kommenttiin on lähes kenen tahansa helppo samaistua. 2020 -luvulla eletään historiallista ajanjaksoa, jossa lapsiperheiden taloudellinen hätä on kasvanut. Perheitä ja yksilöitä koettelee vakavat globaalit kriisit ja niiden vaikutukset kotitalouksiin. Esimerkiksi Covid-19 pandemian johdosta lukuisat lapsiperheet ovat viime aikoina kokeneet taloudellista epävarmuutta ja ahdistusta. Kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet taloudellisen ahdistuksen olevan merkittävässä yhteydessä ihmisen elämänlaatuun ja sen kokemiseen, mikä tarkoittaa taloudellisen niukkuuden ja ahdingon liittyvän yksilön ja perheiden hyvinvointiin. Margaret Sherraden ja Jin Huang (2019, 3) ovatkin enteilleet, että yhteiskunnallisesti taloussosiaalityön tarpeet tulevat korostumaan taloudellisen haavoittuvuuden lisääntyä.

Tässä sosiaalityön maisterin tutkielmassa tuodaan yhteiskunta-tieteelliseen keskusteluun lapsiperheiden taloudellisen ahdingon ja niukkuuden vaikutukset vanhemmuuteen. Tutkielmassa perehdytään siihen, miten taloudellisia vaikeuksia ja siihen liittyvää tukea käsitellään vanhemmuuden yhteydessä. Tavoitteena on toimintamahdollisuuksien viitekehyksessä tutkia, millä tavalla talousongelmista johtuva ahdistus vaikuttaa lapsiperheissä vanhemmuuteen ja millaista apua ja tukea on tarjolla vanhemmuuden tueksi. Tutkielman lähtökohtana ajatellaan, että taloudellinen ohjaus ja neuvonta ovat sosiaalityön eri sektoreita ylittävää, jolloin lapsiperheitä koskevia talouteen liittyviä kysymyksiä käsitellään sosiaalityön erilaisissa konteksteissa, kuten aikuissosiaalityössä, perhesosiaalityössä ja lastensuojelussa, myös terveysosiaalityössä.

Marraskuussa 2021 käynnistyi Turun yliopiston johtama Talous-sosiaalityö lapsiperheissä -hanke, jonka aihealueeseen myös tämä tutkielma keskittyy. Hankkeen tarkoituksena on tutkia ja kehittää sosiaalityön piirissä olevien lapsiperheiden taloussosaamisen ja taloudellisen toimintakyvyn vahvistamista. Toimintamahdollisuuksien edistäminen vaatii tarkoituksenmukaisten ja laadukkaiden palveluiden kehittämistä sekä puuttumista institutionaalisiin ja rakenteellisiin epäkohtiin (ks. Viitasalo 2018, 97). Toisin sanoen riittävä ja onnistunut taloussosiaalityön ohjaus edellyttää sosiaalityön professiolta laajaa ymmärrystä taloudellisesta toimintakyvystä. Tämän tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaista ymmärrystä kansainvälinen tutkimuskirjallisuus osoittaa vanhemman taloudellisesta ahdingosta ja sen vaikutuksesta vanhemmuuteen. Tutkimustulokset voivat auttaa hahmottamaan, millaiseen suuntaan lapsiperheiden taloussosiaalityötä olisi tärkeää kehittää.

Toimintamahdollisuuksien viitekehys perustuu köyhyyden ja taloudellisen ahdingon tarkasteluun toimintakykyisyyden ja vapauden näkökulmasta. Toimintakyvyllä tarkoitetaan siis mahdollisuutta valita ja saavuttaa toimintoja (Aaltio 2013, 54). Taloudellisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin katsotaan koostuvan taloudenhallinnasta, kyvykkyydestä selviytyä taloudellisesta ahdingosta ja saavuttaa taloudellisia tavoitteita sekä tehdä elämän mielekkyyttä tukevia valintoja (Sherraden, Frey & Birkenmaier 2016, 116). Taloudellisen kyvykkyyden ja toimintamahdollisuuksien sekä oikeudenmukaisuuden käsitteitä avataan tarkemmin luvussa kolme.

Tutkielman tutkimuskysymyksiin vastataan kartoittavan kirjallisuuskatsauksen avulla. Menetelmän tarkoituksena on tunnistaa ja kartoittaa saatavilla olevaa tutkimustietoa. Tutkielman analyysia ohjaa vuoroin teoria ja vuoroin aineisto. Toisin sanoen tarkoituksena on ikään kuin sitoa aineiston perusteella tehdyt havainnot teoriaan. Aineiston analysoinnissa käytetään teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, mikä alkaa aineiston teemoittelusta. Tutkimusaineiston hakuun ja analyysiin syvennytään tarkemmin luvussa neljä. Tutkimustulokset esitellään aineiston analyysissa muodostettujen ryhmien ja teemojen kautta. Johtopäätöksissä peilataan saatuja tutkimustuloksia taloussosiaalityötä ohjaavan toimintamahdollisuuksien viitekehukseen. Tavoitteena on syventää ymmärrystä taloudellisen ahdingon aiheuttaman stressin yhteydestä vanhemmuuteen sekä tuki- ja auttamismenetelmistä taloussosiaalityössä.

2 TALOUDELLINEN HAAVOITTUVUUS LAPSIPERHEESSÄ

2020 -luvulla lapsiperheiden perhemuodot ovat hyvin monimuotoisia. Jorma Sipilä (1989, 116-117) on määritellyt perheen kiinteäksi, intiimiksi ja suhteellisen pysyväksi yhteiselämän muodoksi, jossa ensisijaisesti uusinnetaan ihmisen toimintakykyä. Marika Jalovaara (2020, 93) jakaa perhemuodot avo- ja avioparien perheiksi sekä yhden vanhemman perheiksi. Kahden vanhemman lapsiperheistä osa on uusperheitä, joissa kaikki lapset eivät ole puolisoitten yhteisiä. Perheen vanhempien sukupuolesta tai lasten sukujuurien biologisuudesta riippumatta perheen taloudellisten tekijöiden katsotaan muodostuvan perheen vanhempien resurssista. Vanhempien taloudelliset, sosiaaliset ja inhimilliset resurssit ovat suoraan yhteydessä lasten mahdollisuuksiin ja kasvuolosuhteisiin. Jalovaara jatkaa, että useammin matalasti koulutettujen äitien lasten perhetilanteisiin liittyy resurssien menetyksiä. Resurssien menetyksiä voivat olla muun muassa vanhempien ero, toisen vanhemman vähäinen osallistuminen lapsen elämään ja vanhempien heikko työmarkkina-asema. (emt. 96-97.)

Vuonna 2019 Ruotsin sosiaalivakuutusraportissa taloudellinen haavoittuvuus jaettiin neljään ulottovuuteen: a) alhaiset tulot ja pääoman puute, b) vaikeudet perustarpeiden (kuten vuokran ja ruuan) tyydyttämisessä, c) suunnittelu- ja budjetoitavaikeudet, d) ahdistuneisuus ja yliherkkyys taloudelliseen tilanteeseen (Social Insurance Report 2019, 22-29). Suomessa kansanedustaja Hilikka Kemppi julkaisi syksyllä 2021 selvityksen lapsiperheiden köyhyydestä. Selvityksen vastaukset olivat samassa linjassa Ruotsin raportin kanssa. Pienituloisissa lapsiperheiden arjen haasteissa matalat tulot vaikuttivat arjen suunnitteluun ja valintoihin. Välttämättömiä tavaroita ei aina kyetty hankkimaan ja ennalta-arvaamattomat menot saattoivat romuttaa perheen talouden kuukausiksi. Ruokakustannuksien katsottiin vievän suuren osan perheiden budjetista eikä laadukkaaseen ja terveelliseen ruokaan ollut varaa. Lisäksi lapsiperheiden vähävaraisuuteen liittyi häpeää ja stressiä (emt. 8.)

Tuomo Laihiala (2020, 76) huomauttaa, että köyhyyden on katsottu myös kaventavan mahdollisuuksia sosiaaliseen osallistumiseen, kuten mielekkäisiin aktiviteetteihin, harrastuksiin ja sosiaalisen toimintaan.

Köyhyys ymmärretään usein työttömyydellä tai työelämän ulkopuolella olemisella. Kuitenkin huono-osaisista lapsiperheistä lähes puolessa lapsen huoltaja on työelämässä (ks. Karvonen & Salmi 2016, 21). Jalovaaran (2022) mukaan Suomessa perus- tai keskiasteen tutkinnot suorittaneet saavat lapsia kolme tai enemmän. Koulutusaste tai työllisyys ei kuitenkaan takaa köyhyyden välttämistä. Esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden huoltajista jopa viidenneksellä on korkeakoulututkinto (ks. Salmi, Närvi & Lammi-Taskula 2016, 21.) Suomessa köyhyyden ilmiö työssäkäynnistä huolimatta koskettaakin nimenomaan lapsiperheitä (Kemppi 2021, 19).

Klassikkona tunnetun köyhyystutkija Peter Townsend'n (1979, 31) määritelmässä köyhyydellä tarkoitetaan sellaisten voimavarojen puuttumista, joiden avulla yksilöllä on mahdollisuus toimia yhteiskunnassa tavallisella tai hyväksyttävällä tavalla. Tällöin köyhyyden nähdään tarkoittavan aineellisen vajeen lisäksi myös toimintakyvyn, toimintavalmiuksien ja toimintamahdollisuuksien puutetta sekä sosiaalisen ulkopuolisuuden kokemusta. (ks. myös Gordon 2010, 207-248.) Lapsiperheissä toimintamahdollisuuksien puute ja sosiaalisen ulkopuolisuuden riski voivat kasvaa sellaisessa tilanteessa, jossa vanhemmilla ei ole taloudellista mahdollisuutta kustantaa esimerkiksi lapsen harrastuksia tai sellaisten asioiden mahdollistamista, jotka edistävät lapsen tai nuoren kuulumista johonkin tiettyyn kaveripiiriin tai yhteisöön. Lasten ja nuorten toimintavalmiuksiin liitetään myös varhaiskasvatus, perus- ja ammatillinen koulutus sekä sosiaali- ja terveystalvet. (Salmi 2020, 43.)

Laihiala (2020, 74) jatkaa köyhyyden määrittelyä tarkoittaen köyhyydellä resurssien puutetta sekä toimintakyvyn rajoittuneisuutta. Lapsiperheissä erityisesti lapset hyötyvät vanhempiensa tarjoamista aineellisista ja aineettomista resursseista. Jalovaaran (2020, 96) näkemyksen mukaan aineellisena resurssina voidaan pitää rahaa, jolla kustannetaan muun muassa lapsen ravitsemus, vaatetus ja harrastukset. Aineettomia resursseja ovat vanhempien tarjoama aika ja huomio. Vanhempien resurssien puute voi heikentää lapsen koulumenestystä, psyykkistä hyvinvointia, terveyttä ja aikuisiällä sosioekonomista asemaa (Jalovaara 2020, 96; Toikka & Haanpää 2020, 140). Lisäksi aineellisen puutteen on osoitettu olevan yhteydessä kiusaamiseen, osaamattomuuteen ja syrjäytymiseen (ks. Toikka & Haanpää 2020, 140). Esimerkiksi kuluttamisen avulla lapset viestivät ryhmään kuulumista, valtaa, statusta ja arvostusta (Hakovirta & Rantalaiho 2012, 17-18, 58).

Perheiden talouteen vaikuttavat monet, usein maailmaanlaajuiset, taloudellisten ja sosiaalisten olojen muutokset sekä kehityssuunnat (Koivusilta 2020, 144).

Ajankohtaisena esimerkkinä voidaan pitää vuonna 2020 globaalisti levinnyttä koronapandemiaa tai helmikuussa 2022 Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaan. Nämä kriisit ovat vaikuttaneet yli maiden rajojen ihmisten elämän eri osa-alueille niin välillisesti kuin suoraankin. Kriisit ovat johtaneet rajoituksiin ja pakotteisiin, joilla on suora yhteys yritysten talousongelmiin. Se on merkinnyt lomautuksia ja konkurssveja myös sellaisissa yrityksissä, joiden toiminta on näyttänyt aiemmin vakaalta. Lomautuksilla ja irtisanomisilla on puolestaan ollut kielteisiä vaikutuksia lukuisten perheiden arkeen, talouteen ja hyvinvointiin.

Toimintateoreettisesta lähtökohdasta tarkasteltuna yksilön ja perheen hyvinvoinnilla on keskeinen toiminnallinen merkitys (Niemelä 2016, 98-99). Ansiotyön menettäminen on hyvin raskas elämäntapahtuma, joka saattaa johtaa perheen vanhempien sosiaalisen aseman heikentymiseen, itsearvostuksen vähentymiseen ja perheen taloudelliseen kuormittumiseen (Toikka & Haanpää 2020, 131). Jenni Leinonen (2004 9, 54) havaitsi tutkiessaan 1990-luvun laman kokemuksia, että vanhempien kokemalla ahdistuksella ja masennuksella oli yhteys toimeentulo-ongelmiin. Tällaiset kokemukset kuormittivat perheissä myös vanhempien keskinäisiä suhteita. Samalla vanhemmuuden laatu muuttui enemmän kurinpidolliseksi ja vähemmän ohjaavaksi, mikä heijastui lasten hyvinvointiin ja mielenterveyteen. (emt.)

Suomessa lapsiperheköyhyyden tutkimus on painottunut lasten hyvinvoinnin näkökulmaan. Tutkimuksissa on havaittu, että lapset ovat usein tietoisia perheen taloudellista tilanteesta ja sen myötä he kokevat huolta perheen taloudellisen niukkuuden seurauksista (esim. Hakovirta & Rantalaiho 2012, 14, 16). Viitasalo (2021, 224) muistuttaa, että perheen toimeentulovaikeudet kuormittavat ja heikentävät myös vanhempien hyvinvointia. Vanhemmat kokevat hyvinvointinsa sitä heikommaksi, mitä enemmän on vaikeuksia tulla toimeen. Anna-Mari Isolan (2014, 277) mukaan päivästä toiseen jatkuva taloudellinen niukkuus johtaa sinnittelyyn ja tiukkoihin valintoihin. Taloudellinen niukkuus aiheuttaa henkistä stressiä ja painetta, mikä heikentää vanhemmuuden haasteisiin vastaamista (Toikka & Haanpää 2020, 127). Tässä tutkielmassa taloudellisen niukkuuden aiheuttamaa ahdinkoa ja stressiä tarkastellaan omana aiheenaan, minkä ei katsota liittyvän mielenterveysongelmien yhteydessä käsiteltävään ahdistuneisuuteen.

Patricia Voydanoff'n (1990, 1103) määritelmän mukaan taloudellinen ahdinko (*economic deprivation*) sisältää kaksi näkökulmaa: a) kyvyttömyys vastata taloudellisiin tarpeisiin ja b) taloudellisten resurssien ja tulojen hiipuminen ajan kuluessa. Taloudellisella paineella (*economic strain*) hän tarkoittaa taloudellista huolta ja taloudellisen tilanteen muutoksen sopeutumista (emt. 1104). Marjukka Sallinen ja Ulla Kinnunen (2001, 98) havaitsivat tutkiessaan taloudellisen stressin suoria ja epäsuoria vaikutuksia perheen hyvinvointiin, että taloudellisella stressillä on

merkitystä parisuhteen ja vanhemmuuden laadulle. Taloudellisella stressillä tarkoitetaan subjektiivisia koettuja taloudellisia vaikeuksia sekä objektiivisia työhön ja tuloihin liittyviä seikkoja (Sallinen & Kinnunen 2001, 97; Voydanoff 1990, 1102).

Yksilöt ja perheet reagoivat vaihtelevasti taloudellisen niukkuuden aiheuttamaan ahdinkoon. Sallisen ja Kinnusen (2001, 98) näkemyksen mukaan vanhempien taloudellinen stressi heijastuu lapsiin aiheuttaen heille masentuneisuutta, ahdistuneisuutta, päihteiden käyttöä tai muuta ongelmakäyttäytymistä. Se myös lisää lasten ja nuorten riskiä kohdata monenlaisia ongelmia ylisukupolisesti (Salmi 2020, 65). Lisäksi jatkuvassa niukkuudessa elämisellä on heikentävä vaikutus yleisen elämänhallinnan kokemukseen. Esimerkiksi Grablen, Heon ja Rabbanin (2014, 10, 15) havaintojen mukaan taloudelliseen ahdinkoon liittyvä psyykinen ahdistus ja fysiologiset oireet voivat vaikuttaa heikentävästi yksilön taloudelliseen päätöksentekoon, suunnitelmallisuuteen ja muuhun taloudelliseen käyttäytymiseen.

Salmi (2020, 69) kuitenkin huomauttaa, että pelkkä raha ei ole ratkaisun avain lapsiperheiden hyvinvointiin. Myös Laihiala (2020, 74) muistuttaa esimerkiksi toimeentulotuen olevan viimesijainen ja tarvehankintainen sosiaalietuus, joka on alun perin tarkoitettu väliaikaiseksi tuen muodoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että köyhyyteen liittyvää yhteiskunnallista keskustelua ei tulisi rajata pelkästään toimeentuloon liittyviin kysymyksiin. Pikemminkin olisi syytä huolehtia siitä, että perhemuotojen erilaisuus ei tuottaisi kuiluja mahdollisuuksiin ja hyvinvointiin (Jalovaara 2020, 96-97, 115). Toisin sanoen, kun ohjataan ja neuvotaan taloudellisesti haavoittuvassa olevaa perhettä, kaikilla sosiaalityön sektoreilla taloussosiaalityön osaamisella on merkittävä rooli. Seuraavassa luvussa avataan tarkemmin taloussosiaalityön käsitettä.

3 TOIMINTAMAHDOLLISUUKSIEN VIITEKEHYS

3.1 Taloussosiaalityön käsite

Taloussosiaalityön tarkoituksena on mahdollistaa perheiden taloudellisen hyvinvoinnin saavuttaminen (Sherraden & Huang 2019, 6). Viitasalon (2018, 96) määritelmän mukaan taloussosiaalityössä on kyse talous- ja toimeentulokysymysten tarkasteluun kohdistuvasta ja sosiaalityön kehittämistä palvelevasta suuntauksesta. Tällaisessa suuntauksessa tarkastellaan asiakas- ja perhekohtaisia palveluja sekä niiden rakenteellista kehittämistä. (emt.) Tällöin taloussosiaalityöllä tavoitellaan asiakkaan taloudellisen toimintakykyisyyden vahvistamista ja edistämistä taloudellisen hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantamiseksi, mihin olennaisesti liittyy kyky ja mahdollisuus toimia sekä olla osallisena (Karjalainen 2019, 45; Sherraden & Huang 2019, 1).

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 11 §) määrätään, että sosiaalipalveluja on järjestettävä taloudellisen tuen näkökulmasta. Sosiaaliturvalla tavoitellaan heikompien ja haavoittuvimmissa olosuhteissa olevien ihmisten asemaa kohtuulliseksi, mikä edistää myös yhteiskunnallista etua (Arajärvi 2016). Kun sosiaalityötä lähestytään taloussosiaalityön näkökulmasta, laajenee tarkastelu Viitasalon (2018) mukaan ”kattamaan muutakin kuin rahaliikenteenä tai rahansiirtoina tarjottavaa tukea”. Tällöin rahansiirtojen, kuten toimeentulotuen rinnalle nostetaan esimerkiksi muuta taloudellista selviytymistä tukevaa psykososiaalista tukea. (emt. 98–99.) Ensisijaisesti sosiaalityön rooli on asiakkaan ja taloudellisen tuen tarpeeseen liittyvien ongelmien kartoittamisessa ja ratkaisujen etsimisessä (esimerkiksi lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä), jolloin taloudellisten tukien järjestäminen tulisi olla viimesijainen sosiaalihuollon tukitoimi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 41).

Taloudellisen hyvinvoinnin saavuttaminen edellyttää taloudellista toimintakykyisyyttä, jossa merkittävässä roolissa ovat ihmisen kyky ja mahdollisuudet toimia

(Sherraden ja Huang 2019, 7). Sosiaalityön tehtävänä on tunnistaa haavoittuvassa asemassa olevan ihmisen tarve vahvistaa omaa taloudellista toimintakykyisyyttä (Viitasalo 2018, 99–100). Sherraden ja Huang (2019, 6) tuovat esiin, että yksilön heikko taloudellinen toimintakyky voimistaa sosiaalista, terveydellistä ja emotionaalista haavoittuvuutta. Esimerkiksi pitkittynyt taloudellinen ahdinko aiheuttaa psyykkistä stressiä ja ahdistusta, muita terveysongelmia ja kuormitusta sosiaalisissa suhteissa.

Taloussosiaalityössä taloudellisen haavoittuvuuden ymmärretään liittyvän yhteiskunnallisten systeemien ja rakenteiden epäoikeudenmukaisuuksiin ja puutteisiin. Esimerkiksi riittämätön toimeentulo ja korkeat asuntojen hinnat aiheuttavat tai johtavat heikkoon taloudelliseen asemaan. (Callahan, Jacobson Frey, Imboden & Hatcher 2022, 83.) Mimi Abramovitz'n ja Margaret Sherradenin (2016, 6) mukaan taloussosiaalityö on yksilö- ja rakenteellista yhdistävää sosiaalityötä, jossa yksilöä ei vastuuteta rakenteellisista ongelmista. Tällöin taloussosiaalityössä korostetaan toimia, joilla pyritään turvaamaan ihmisten tarvitsemien palvelujen saatavuus (Viitasalo 2021, 218). Tärkeää onkin siis ymmärtää, että taloussosiaalityö ei painotu vain yhden toimijan varaan, vaan taloudellista neuvontaa ja ohjausta on syytä tehdä yhteistyössä eri toimijoiden ja ammattiryhmien kanssa (ks. Gale ym. 2019). Esimerkiksi Anniina Kaittä (2017, 84) on osoittanut tutkiessaan taloudellista väkivaltaa, että julkiset sosiaalipalvelut ja yksityisen sektorin palvelut sekä niiden moniammatillinen yhteistyö ovat tärkeässä asemassa taloudellista väkivaltaa kokevien auttamisessa. Palveluja tulisikin kehittää moniammatillisesti, kuten talous- ja velkaneuvojen, ravitsemusasiantuntijoiden, kodinhoidon asiantuntijoiden ja perhetyön ammattilaisten kanssa (ks. Viitasalo 2018, 99–100) sekä terapeuttien ja kriisityöntekijöiden kanssa (ks. Kaittä 2017, 84). Lisäksi tarvitaan sosiaalityöntekijöille ja sosiaalityön opiskelijoille kohdennettua taloussosiaalityön koulutusta (ks. Callahan ym. 2022, 80, 82–83) ja osaamisen vahvistamista taloudellisen väkivallan tunnistamisessa (Kaittä 2017, 83–84, 86).

3.2 Taloudellinen kyvykkyys

Tutkimukset ovat osoittaneet, että taloudellisella niukkuudella on merkittävä yhteys ihmisten elämänlaatuun ja sen kokemiseen (esim. Archuleta, Mielitz, Jayne & Le 2019). Lapsiperheet kohtaavat perhemuotojen, väestörakenteen tai työelämän muutoksissa riskejä, joihin yhteiskunnan tuki- ja palvelujärjestelmät eivät ole varautuneet (Koivusilta 2020, 166). Esimerkiksi taloudellinen niukkuus voi herkästi johtaa vanhempien välisiin riitoihin, joita hallitsevat yhteiskunnalliset olosuhteet poliittisilla ja

yhteiskunnallisilla käytännöillä. Niukkuudesta johtuvat riidat voivat pahimmillaan kroonistua tai äärimmillään johtaa kumppanin vahingoittamiseen taloudellisin väkivallan keinoin, mikä puolestaan heikentää vanhemmuuden toimintakykyä. (ks. Kaittila 2017, 78, 83.)

Kuten edellä on todettu, lapsiperheen taloudellisella ahdingolla on epäsuotuisia vaikutuksia lapsen hyvinvointiin sekä tulevaisuuteen aikuisiällä. Eikä väliaikaisia ja pitkäkestoisia talous- ja toimeentulo-ongelmia ratkaista pelkillä rahansiirroilla, kuten sosiaaliturvan tuilla ja etuuksilla. Taloudellisiin vaikeuksiin ja haavoittuvaan asemaan joutuneiden ihmisten auttaminen ja tukeminen edellyttää sosiaalityöltä osaaamista ja toimia rakenteiden ja instituutioiden tasolla. (Viitasalo 2021, 220.)

Taloudellisella toimintakyvyllä (*financial capability*) tarkoitetaan sekä mahdollisuutta toimia että kykyä toimia (ks. Sun, Chen, Ansong, Huang & Sherraden 2022, 1). Sherraden (2010, 2) kirjoittaa, että taloudellisen toimintakykyisyyden käsite on lähtöisin Amartya Senin ja Martha Nussbaumin kehittämästä teoriasta (*capability theory* tai *capability approach*). Teorian lähtökohtana pidetään sitä, että taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevalla henkilöllä on alttiutta epävakaiseen hyvinvointiin. Senin ja Nussbaumin ajattelussa osana inhimillisen kehityksen perustaa nähdään taloudellinen kyvykkyys.

Senin (1992, 39–41) ajattelussa toimintakykyisyys on yhteydessä hyvinvoinnin ja hyvinvoinnin tavoittelemiseen liittyvään vapauden arvioimiseen. Hyvinvointi muodostuu saavutetuista toiminnoista. Toisin sanoen yksilön mahdollisuus hyvinvointiin määräytyy sen mukaan, millainen hänen kykynsä on saavuttaa toimintoja tai mahdollisuus tehdä valintoja. Senin ajattelussa aidot valintamahdollisuudet ovat suoraan yhteydessä yksilön hyvinvointiin. Nussbaum (2003, 35) tukee Senin ajattelua toteamalla, että toimintakykyisyyden tarkastelu voi auttaa selittämään yhteiskunnan sisäistä epätasa-arvoisuutta huomattavasti paremmin kuin esimerkiksi bruttokansantulon mittaaminen, mikä kuvaa vain maan tuotannosta saamia tuloja.

Taloudellinen kyvykkyys on laaja käsite, joka kattaa yksilön tiedot ja taidot sekä ymmärryksen omasta taloudellisesta tilanteestaan. Taloussosiaalityön kontekstissa taloudellisella kyvykkyydellä tarkoitetaan yksilö- ja perhe- ja yhteisökohtaista taloudellista toimintaa sekä tietoa, taitoa ja osaamista talousasioissa. Toimiakseen ja ollakseen taloudellisesti kykenevä, yksilö tarvitsee tietoja ja taitoja hoitaakseen talouttaan. Määritelmään liittyy taloudenlukutaito (*financial literacy*), kyky tehdä taloudellisia valintoja sekä toimia taloudellisesti. Taloudellisen kyvykkyuden määritelmä sisältää myös taloudenhallinnan taidot ja kyvyn varautua tulevaisuuteen ja elämän pieniin sekä suuriin muutoksiin. Myös kyky seurata taloutta liittyy olennaisesti määritelmään. (Viitasalo 2021, 218–219; Sherraden 2010, 3.)

Viitasalo (2019, 11) on jakanut artikkelissaan taloudellisen toimintakyvyn vahvistamisen kolmeen ulottuvuuteen: tuki asianajona, työmenetelmän ja kohtaamisena.

Asiakkaan taloudellista toimintakykyä vahvistaessa asianajon ulottuvuudessa sosiaalityössä pyritään vaikuttamaan epäkohtiin ja toimimaan asiakkaan etua ajaen, puolesta puhuen. Tällöin sosiaalityön asiantuntijan tarkoituksena on parantaa asiakkaan epäsuotuisia olosuhteita rakenteellisella sosiaalityöllä. Työmenetelmän ulottuvuus viittaa suunnitelmalliseen työskentelyyn, jossa toteutetaan Viitasaloa lainaten ”erilaisia yksilökohtaisia ja ryhmä-, alue- ja yhteisökeskeisiä toimintamalleja ja sovelluksia sekä menetelmiä ja työvälineitä talouden- ja elämänhallinnan ja talouden lukutaidon lisäämiseksi”. (emt.)

Kohtaamisen ulottuvuus toteutuu vastavuoroisessa suhteessa, jossa tavoitellaan kokonaisvaltaista ymmärrystä asiakkaan tilanteesta. Kohtaamisen ulottuvuudessa korostuu taloussosiaalityön psykososiaalinen ote, jonka tavoitteena on taloudellisen toimintakyvyn vahvistaminen (Viitasalo 2019, 11–12). Jorma Sipilän (1989, 224) mukaan psykososiaalisella työorientaatiolla tavoitellaan ihmisen psyykkistä selviytymistä sekä toiminta- ja ajattelutapojen muuttumista. Psykososiaalinen työote on kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perustuvaa auttamistyötä, jonka ominaisuuksia ovat yksilöllisyys ja terapeutin lähestymistapa (Toikko 1997, 180). Riitta Granfelt (1993) määrittelee psykososiaalisen työotteen psykoterapeuttisen ja yhteiskunnallisen muutostyön teoriaperinteen yhdistelmäksi. Psykososiaalinen työote eroaa psykoterapeuttisesta menetelmästä ottamalla huomioon myös kontekstuaalisen ja yhteiskunnallisen muutoksen näkökulman. Granfelt kirjoittaa myös korjaavasta psykososiaalisesta työotteesta, jolla pyritään asiakkaan elämäntilanteen korjaantumiseen pitkäkestoisella, systemaattisella ja strukturoidulla menetelmällä. Tällaisen korjaavan psykososiaalisen työotteen tavoitteena on asiakkaan toimintaedellytyksien parantaminen vuorovaikutussuhteissa, joissa pyrkimyksenä on ymmärtää asiakkaan tilannetta ja hänen maailmaansa. Vastavuoroisuus ja kuulluksi tuleminen saa myös asiakasta tuntemaan itsensä arvokkaaksi ja tarpeelliseksi. (emt. 187–188, 196–197.) Tullessaan kuulluksi ihminen kiinnostuu itsestään ja ryhtyy kiinnittämään huomiota omaan hyvinvointiinsa (Isola 2014, 290–291).

3.3 Mahdollisuus ja oikeus toimia

On tärkeää huomioida, että toimintamahdollisuuksien viitekehyksessä ollaan kiinnostuneita yksilön mahdollisuudesta toimia. Teorian pyrkimyksenä on poistaa ne tekijät, jotka estävät yksilöä elää arvostamaansa ja tahtomaansa elämää.

Tarkoituksena on siis arvioida yksilön asemaa hänen omien mahdollisuuksiensa näkökulmasta. (ks. Viitasalo 2018, 24–25.) Viitasalo (2018, 27) viittaa Senin (1999) ajatteluun, jossa subjektiivisen arvioinnin ei katsota olevan riittävä keino arvioida yksilön hyvinvointia, vaan lisäksi tarvitaan huomion kiinnittämistä vallalla oleviin olosuhteisiin. Hyvänä esimerkkinä voidaan esittää Toikan ja Haanpään (2020, 128) näkemystä, jossa viitataan aiempiin tutkimustuloksiin perheiden tulotasojen epäsuorasta yhteydestä lapsen subjektiiviseen hyvinvointiin. Vanhemmat saattavat suojella lapsiaan köyhyyden kielteisiltä vaikutuksilta asettamalla lasten kulutustarpeet omiensa edelle (emt.), mikä puolestaan voi vähentää äidin elintasoja (Repo 2009, 78). Myös rahanlähteellä (vrt. vanhempien ansiotulot ja sosiaaliturvaetuudet) voi olla vaikutusta siihen, kuinka perheessä kulutetaan rahaa (ks. Repo 2009, 68–70). Tällöin käytössä olevat resurssit tai tulot eivät yksinkertaisesti anna käsitystä ihmisen hyvinvoinnista. Sosiaalityössä olisikin tärkeää kiinnittää huomiota aihepiiriin kompleksisuuteen eli siihen, miten yksilö käyttää resurssiaan oman toimintansa tavoitteiden mukaisesti. (ks. Viitasalo 2018, 26, myös Repo 2009, 65.)

Petri Järveläinen ja Virpi Mäkinen (2007) ovat tulkinneet, että Nussbaumin ajattelussa hyvä elämä muodostuu ihmisen peruskokemusalueiden toteutumisesta. Tällaisia peruskokemusalueita ovat kuolevaisuuden ja rajallisuuden sekä ruumiillisuuden ja siihen liittyvien perustarpeiden käsittäminen, tuskan ja nautinnon kokemukset, kognitiiviset kyvyt, riippuvaisuuden kokemukset, elämän suunnittelu, esineiden valmistaminen, yhteisölliset suhteet, oman aseman näkeminen suhteessa muuhun olevaan, huumori ja oman erillisyyden kokemus. (ks. emt. 79.) Nussbaumin ajattelussa yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia ja turvata ihmisen toimintamahdollisuuksien toteutuminen (ks. Viitasalo 2018, 101).

Nussbaum on kehittänyt toimintakykyteoriaa oikeudenmukaisuus-teorian suuntaan (Aaltio 2013, 56). Kirjoituksissaan Nussbaum on suositellut paluuta aristoteeliseen etiikkaan. Aristoteelisessa hyvän elämän mallissa on yhtäältä ajatus elämän moninaisuudesta ja moniarvoisuudesta sekä toisaalta kohtuullisuudesta eli liiallisuuksien välttämisestä. Aristoteelisen etiikan mukaan moraalinen hyvyys ei määrity ensisijaisesti tekojen hyvydestä vaan hyveistä, moraalisen toimijan luonteenpiirteestä ja toimintavalmiudesta. Hyveellisyys on kykyä rakentaa hyvä elämä. Toisin sanoen aristoteellinen kuva hyvinvoinnista liittyy sellaiseen elämään, jossa inhimilliset perustarpeet toteutuvat ja yksilö löytää oman paikkansa tai merkityksensä yhteiskunnassa. Aristoteellisen perinteen mukaan ihminen voi hyvin silloin, kun hänen elämänsä on monipuolista ja hän voi toteuttaa kykyjään ja osallistua erilaisiin sosiaalisiin toimintoihin. (Järveläinen & Mäkinen 2007, 79–80, 89.)

Toimintamahdollisuuksien viitekehyksessä on tavoitteena hyvinvoinnin lisääminen siten, että ihmiselämän moninaisuutta arvostetaan ja ihmisen tukemista edellyttäviä rakenteita vahvistetaan (Viitasalo 2018, 101, Jayasundaran 2011, 141 ja

den Braber'n 2016, 70–71 mukaan). Nussbaumin (2003) ajattelun positiossa oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle tulisi varmistaa toimintakyvyn edellytykset. Hän on laatinut listan ihmisarvoisen elämän elämisen edellytyksistä, mikä sisältää kymmenen vähimmäistoimintakykyä: 1.) jokaisen tulee kyetä elämään normaalin pituinen elämä ennen aikaista kuolemaa välttämättä, 2.) jokaiselle tulee mahdollistaa fyysinen terveys, 3.) jokaisella tulee olla mahdollisuus liikkua vapaasti ja suojautua väkivallalta, 4.) jokaisella on oikeus aistia, ajatella, käyttää mielikuvitustaan ja päättelykykyään esimerkiksi koulutuksen, kulttuurin, uskonnon ja mieluisten elämyksien kautta, 5.) jokaisella tulee olla mahdollisuus saada tuntee ja kiintyä itsensä ulkopuolisiin asioihin sekä ihmisiin ilman pelkoa tai ahdistusta, 6.) jokaisen tulee olla mahdollisuus muodostaa käsityksiään hyvästä sekä reflektoida kriittisesti omaa elämänsäkirjoitustaan, 7.) jokaiselle tulee tarjota mahdollisuus tasavertaiseen yhteisön jäsenyyteen, joka sisältää empatian, itsekunnioituksen, kunnioituksen kokemusta, 8.) jokaisella on mahdollisuus huolehtia ja muodostaa yhteys eläimiin, kasveihin ja luontoon, 9.) jokaisella on oikeus saada leikkiä, nauraa ja nauttia vapaa-ajastaan. Ja listan viimeisenä jokaiselle tulee varmistaa mahdollisuus kontrolloida omaa poliittista ja materiaalista ympäristöään, kuten osallistua politiikkaan, omistaa omaisuutta, hankkia työtä ja tehdä työtä ihmisarvoisissa olosuhteissa. (emt. 40-42.)

Arajärvi (2016) muistuttaa, että yksilön etu on aina poikkeuksetta ensisijainen, kun järjestetään sosiaalihuoltoa. Yksilön etua arvioidessa tulisi ottaa huomioon asiakkaan hyvinvointi, itsenäinen suoriutuminen sekä hänen osallisuutensa vahvistuminen. On myös tärkeää huomioida, miten erilaiset palvelut vaikuttavat yksilön ja hänen läheistensä kokonaistilanteeseen. Viitasalo (2018, 103) on pohtinut taloudellisen toimintakykyisyyden näkökulmaa mikro- ja makrotasolla. Mikrotasolla ohjaus ja neuvonta kuuluvat psykososiaaliseen tukeen (emt.), jossa syyllistäminen ei edistä taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevan elämäntilannetta. Syyllistämisen aiheuttavat häpeän ja syyllisyyden kokemukset johtavat lamaantumiseen ja avun hakemiseen turhan myöhään eikä se vähennä ylivelkaantumista yhteiskunnan tasolla. (Zechner 2019, 21.) Maija Mänttari-van der Kuip (2022, 23) tulkitsee Nussbaumin ajattelua niin, että asiakkaan kunnioittava kohtaaminen mahdollistaa inhimillisen vuorovaikutustyön tekemisen. Tällainen vastavuoroinen sosiaalityö edellyttää sosiaalityön ammattilaiselta ammatillisia vuorovaikutus- ja reflektiotaitoja.

Muutos ei ole kuitenkaan vain haavoittuvassa asemassa olevan tai yksittäisen sosiaalityöntekijän varassa, vaan muutoksen tueksi tarvitaan makrotason rakenteellista sosiaalityötä (Gale, Ross, Thomas Jr. & Boe 2019), jonka tavoitteena on ihmisen taloudellisen toimintakyvyn ja mahdollisuuksien edistäminen. Rakenteellisella sosiaalityöllä tuodaan näkyväksi taloudelliseen haavoittuvuuteen

liittyviä riskitekijöitä, pulmia, tarpeita ja vahvuuksia sekä haavoittuvassa asemassa olevien suhteita yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Rakenteellisen sosiaalityön avulla on mahdollista tunnistaa ja puuttua sellaisiin rakenteisiin ja mekanismeihin, jotka aiheuttavat taloudellista ahdinkoa ja sen pitkittymistä. (ks. Hyvinvointijohtaminen 2022).

4 TUTKIELMAN MENETELMÄ JA AINEISTO

4.1 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tarkoituksena on kartoittaa kirjallisuuskatsauksen avulla, miten taloudellisen ahdingon aiheuttama stressi vaikuttaa vanhemmuuteen ja millaista ohjausta ja tukea lapsiperheiden vanhemmat tarvitsevat sosiaalityöltä kohdatessaan taloudellista ahdinkoa. Kysymykseen syventyminen toteutuu kartoittaen, millä tavalla yhteiskuntaa koskevissa tutkimuksissa käsitellään taloudellista stressiä vanhemmuuden yhteydessä. Lisäksi tutkielman tarkoituksena on havainnoida, millaiset menetelmät edistävät vanhemmuutta perheen kokeman taloudellisen ahdingon yhteydessä. Vastauksia haetaan kahden tutkimuskysymyksen avulla.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia vaikutuksia taloudellisella stressillä on vanhemmuuteen tutkimuskirjallisuuden mukaan?
2. Millaisia menetelmiä tutkimuskirjallisuudessa ehdotetaan vanhemmuuden kyvykkyyden tukemiseksi taloudellisen stressin yhteydessä?

4.2 Kartoittava kirjallisuuskatsaus

Koska lapsiperheitä koskevaa taloussosiaalityötä (erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta) on tutkittu hyvin vähän, tämän tutkielman menetelmäksi valikoitui kartoittava kirjallisuuskatsaus (*scoping review*). Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tunnistaa ja kartoittaa saatavilla olevaa tutkimustietoa. Kartoittava kirjallisuuskatsaus on relevantti tutkimusmenetelmä silloin, kun tutkitaan sellaista ilmiötä, jota on tutkittu vielä vähän tai se on tutkimusilmiönä varsin nuori. Se on myös sopiva menetelmä silloin, kun tutkimuksen tarkoituksena on muun muassa selventää käsitteitä ja koota sekä tiivistää aiempaa tutkimustietoa (Munn, Peters, Stren, Tufanaru, McArthur & Aromataris 2018, 2). Lisäksi kirjallisuuskatsaus tarjoaa mahdollisuuden tutkittavaa ilmiötä koskevien keskeisten käsitteiden välisten suhteiden tarkasteluun (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 294).

Tässä tutkielman pyrkimyksenä on tiivistää aiemmin tehtyjen tutkimusten havaintoja ja tuloksia sekä muodostamaan selkeä ja looginen synteesi eli yhteenveto. Tällainen tiivistäminen mahdollistaa ajankohtaisen tiedon tuottamisen taloussosiaalityöstä ja siihen liittyvistä toimintamahdollisuuksista (ks. Salminen 2006, 7). Tutkielman tarkoituksena on tuoda esiin lapsiperheiden taloudellisen ahdingon ja niukkuuden mahdolliset vaikutukset vanhemmuuteen. Toimintamahdollisuuksien viitekehyksessä havainnoidaan, miten talousongelmista johtuva ahdistus näyttäytyy vanhemmuudessa. Lisäksi tutkielmassa syvennyttään yhteiskuntatieteelliseen ymmärrykseen siitä, miten taloudellista tukea käsitellään vanhemmuuden yhteydessä.

Kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston hankinnan mahdollisuus on laajempi kuin systemaattisella kirjallisuuskatsauksella. Tässä tutkielmassa kartoittavan kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineisto valikoituu systemoidun aineistohauan avulla. Systemoidussa tarkastelussa käytetään selkeitä, systemaattisia menetelmiä, jotka valitaan siten, että ne pyrkivät minimoimaan puolueellisen aineiston. Tutkielman tiedonhankintaa ohjaa tarkka kriteeristö ja tutkimusprosessin huolellinen dokumentointi. Näin saadaan luotettavimpia havaintoja, joiden perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä. (Munn ym. 2018, 2.)

Kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa tutkitaankin myös sellaista tutkimusaineistoa, jota ei välttämättä löydy systeemaattisella tiedonhaualla. Harvemmin tutkitun ilmiön äärellä voikin olla epäselvää, millaisia spesifejä tutkimuskysymyksiä voidaan esittää ja käsitellä arvokkaasti. (Munn ym. 2018, 2.) Tästä syystä tutkielmassa hyödynnetään systemoidun haun lisäksi integroitua aineistohakua eli toisin sanoen manuaalista aineistohakua. Tässä tutkielmassa

manuaalisella haulla tarkoitetaan muun muassa kirjallisuuden sisällysluetteloiden hyödyntämistä.

Munn ym. (2018, 3; myös Arksey & O'Malley 2015, 4) mukaan kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa pyritään identifioimaan tarjolla olevaa tutkimustietoa ja ilmiön keskeisimpiä ominaisuuksia, selvittämään kirjallisuuden keskeisiä käsitteitä/määritelmiä sekä selvittämään, miten tutkimusta tehdään tietystä aiheesta sekä tunnistamaan tutkimustiedossa olevia aukkoja tai puutteita. Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena ei ole tuottaa kriittisesti arvioitua ja syntetisoitua tulosta tai vastausta tiettyyn kysymykseen vaan pikemminkin tarjota yleiskatsausta keskeisistä tutkimustuloksista. Menetelmä onkin hyödyllinen silloin, kun tarvitaan selvennystä käsitteeseen tai teoriaan. (Munn ym. 2018, 3.) Menetelmässä tavoitellaan järjestelmällisyyttä, avoimuutta ja koko tutkimusprosessin aikaista dokumentointia, mikä on tyypillistä myös systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa. Tutkimusprosessi on iteratiivinen, jossa tutkija on veloitettu refleksiivisyyteen jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. Tarvittaessa tutkija toistaa eri vaiheet, jotta voi varmistua tutkimusaineiston läpikäynnin oikeellisuudesta. (Arksey & O'Malley 2015, 5.)

Tässä tutkielmassa pyritään noudattamaan Arksey ja O'Malleyn (2015) sekä Munn ym. (2018) ohjeita ja runkoa. Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista saada nopeasti tietoa ilmiön laajasta tutkimusalueesta. Se ei myöskään aseta liian tarkkoja tutkimuskysymyksiä tutkimuksen ohjaamiseksi. Tutkielman tutkimuskysymykset ohjaavat relevantin tutkimuskirjallisuuden löytämisessä ja valinnassa. Tarkoituksena on kartoittaa ja selkiyttää tutkimuksien tarjoamaa tietoa. Tutkimusaineiston tulokset tiivistetään yhteen, josta koostetaan kokonainen ja ehyt raportti. Tärkeää on myös asiantuntijoiden konsultointi. Asiantuntijuudella tarkoitetaan esimerkiksi tutkijoita, joilla on tieteellistä kokemusta tutkimustyöstä, menetelmästä sekä tutkimuksen aihepiiristä.

Kartoittava kirjallisuuskatsaus antaa hyvän lähtökohdan systemaattisen tutkimuksen tarpeen määrittämiseen (Arksey & O'Malley 2015, 5; Munn ym. 2018, 4-5). Se ei yhdistele tai koosta kaikkia mahdollisia tutkimuslöytöjä, vaan temaattinen rakenne sekä analyttinen kehys toimii apuna narratiivisen eli kertomuksellisen väittämän muodostamisessa. Menetelmän päämääränä ei ole arvioida todistusaineistoa eikä määritellä tutkimustulosten vahvuutta tai yleisyyttä. Kartoittavan kirjallisuuskatsauksen vahvuus piileekin siinä, että sillä on kykyä havainnollistaa ilmiöön liittyvää tematiikkaa. (Arksey & O'Malley 2015, 4-5.)

4.3 Tutkimusaineiston hankinta ja aikataulu

Tutkielman aineisto on eksplisiittistä. Toisin sanoen tutkimusaineisto kerättiin systemoidusti tieteellisistä elektronisista tietokannoista (ks. Kangasniemi ym. 2013, 296). Jokaista elektronisesti saatavilla olevaa tutkimustietoa ei välttämättä ole vertaisarvioitu (Salminen 2006, 32), joten on perusteltua suhtautua kriittisesti verkosta löytyvään materiaaliin. Tässä tutkielmassa käytetyt tietokannat valikoituivat siten, että ne sisälsivät yhteiskunnallisia, sosiologian ja sosiaalityön vertaisarvioituja tutkimuksia ja artikkeleita. Tutkimusaineiston haussa käytettiin Social Services Abstracts (ProQuest), Sociological Abstracts (Proquest) ja JYKDOK tietokantoja. Lisäksi tutkimusaineiston hankinnassa käytettiin integroivaa tiedonhakua, kuten kirjallisuusluetteloita.

Kartoittavassa kirjallisuuskatsauksessa useiden hakusanojen käyttö on perustelua, jotta jo olemassa olevan tutkimustiedon kartoittaminen olisi mahdollisimman kattavaa. Ennen varsinaista tutkimusaineiston hakua erilaisia sosiaalityöhön ja talouteen liittyviä hakusanoja testattiin joulukuussa 2021 ja tammikuussa 2022. Lopulliset hakusanat ja tietokannat tutkimusaineistoihin valikoituivat helmikuussa 2022. Tutkielman teoreettiset käsitteet ja tutkimuskysymykset toimivat ohjaavina tekijöinä, kun tutkielman aineistoa hankittiin ja valittiin. Ensimmäisessä haussa testattiin useita erilaisia hakusanoja ja niiden muotoja, kuten "financial therapy", "parenting", "financial counselling". Lopullisiksi hakusanoiksi valikoitu useita hakusanoja: "economic support", "economic stress", "financial", "social work", "financial support", "families", "family", "parents", "parenthood". Hakusanoja käytettiin OR ja AND yhdistelmillä.

Tutkimusaineiston hakuvaiheessa on tärkeää huomioida, että kaikki lähteet eivät ole käyttökelpoisia varsinaisessa kirjallisuuskatsauksessa. Tietokannasta Sociological Abstracts (Proquest) hakusanayhdistelmällä "economic support" OR "economic stress" OR "financial" AND "families" OR "parents" OR "parenthood" saatiin vähiten hakutuloksia: 14 viitettä eikä niistä valikoitunut yhtään teosta tutkimusaineistoon. Sen sijaan tietokannasta Social Services Abstracts (ProQuest) samalla hakusanayhdistelmällä löytyi 124 viitettä, joista valikoitu tutkimusaineistoon 5 teosta. Taulukossa 3. kuvataan tarkemmin haun tuloksia hakusanoin ja viitemäärin.

Tutkielman aineiston valintaan vaikuttivat koehakujen aikana määritetyt rajausta ja sisäänottokriteerit. Tutkimusaineistoon valitut teokset rajautuivat otsikon ja tiivistelmän sekä julkaisuvuoden perusteella. Julkaisuvuodeksi vaadittiin 2015-2021 välinen ajankohta, koska tutkielmassa haluttiin tarkastella mahdollisimman ajankohtaista tutkimustietoa. Poikkeuksena tutkimusaineistoon valikoitui integroivalla haulla vanhempien taloudellista stressiä tarkastelevat tutkimukset vuodelta 2010 ja 2012. Tutkimusaineistoon valikoituessa teoksen tuli olla verkossa

saatavilla oleva vertaisarvioitu tutkimus. Lisäksi teoksen keskeisenä käsitteenä tuli esiintyä vanhempien kokema taloudellinen stressi. Näillä mainituilla kriteereillä tutkielman aineistoon valikoitui 17 tieteellistä tutkimusartikkelia.

4.4 Tutkimusaineiston analysointi

Tämä maisterintutkielma on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi, jonka tarkoituksena on löytää aineistosta esiintyvät merkitykset. Sisällönanalyysin tavoitteena on tuottaa tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty yleiskuvaus siten, että tutkielman aineiston informaatioarvo säilytetään. Lisäksi sisällönanalyysia voi ohjata tutkimusongelmaan ja teoriataustaan kytkeytyvät erityiset nimetyt menetelmät. Tässä tutkielmassa käytettiin tällaisena metodina tyypittelyä, koska tutkielmassa haluttiin huomioida myös sellaisia seikkoja, joiden herkästi ajatellaan olevan yksittäisiä tai poikkeavia. (ks. Günther & Hasanen.) Tyypittelyn avulla pyritään tiivistämään aineistoa havainnollisiin tyyppisiin, mikä auttaa kokoamaan tutkimusaineistossa esiintyvät tyypilliset seikat ja ilmiöt (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Parhaassa tapauksessa tyypittely esittelee aineistoa kattavasti ja mielenkiintoisesti (Eskola & Suoranta 1998).

Tutkimusaineistoa analysoitiin huomioiden jokainen yksityiskohta, minkä jälkeen tutkimusaineiston sisällön merkittävimmistä asioista muodostettiin yhteenveto eli synteesi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 259). Aluksi aineiston jäsentelyyn käytettiin teemoittelua. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan teemoittelussa nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja eli teemat syntyvät analyysin tuloksena aineistossa toistuvista asioista. Jäsentelyn jälkeen aineistosta korostuneet teemat ryhmiteltiin tyyppisiin eli ryhmiin, joissa esiintyi samankaltaisia asioita. Tavoitteena oli muodostaa mahdollisimman kattavat ryhmät, jotka sisältävät myös sellaisia seikkoja, joita on esiintynyt vain yksittäisissä tutkimuksissa. (emt). Aineisto järjesteltiin teemojen mukaisesti siten, että kunkin teeman alle nostettiin tutkimusaineistosta ne kohdat, joissa puhutaan kyseessä olevasta teemasta. Teemoittelu suoritettiin värikoodeilla tekstinkäsittelyn avulla "leikkaa-liimaa" -toiminnolla. Taulukossa 1. esitetään esimerkkiotos teemoittelusta.

Taulukko 1. Esimerkki teemoittelusta

PELKISTETYT LAUSEET	ALATEEMAT	PÄÄTEEMA
Vanhempien huoli taloudellisesta tilanteesta lisäsi psyykkistä ahdistusta ja vanhemmuuden stressiä (Low & Mounts 2021).	Ahdistus	Psyykkiset voimavarat
Taloudellinen stressi vaikuttaa vanhempien näkemykseen itsestään yksilöinä ja vanhempina (Rose & McAuley 2019).	Stressi	
Taloudelliset vaikeudet vaikuttivat kielteisesti heidän sosiaaliseen vuorovaikutukseensa (Stack & Meredith 2018).	Masennus	
Taloudellinen stressi yhdistettiin masennusoireisiin (Gjesfield ym. 2010).		

4.5 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Suomenkielisessä kirjallisuudessa vanhemmuutta koskevaa taloussosiaalityötä on tutkittu varsin vähän. Tästä syystä tutkielmassa on kartoitettu kansainvälistä tutkimusaineistoa. Se johtaa siihen, että eri tutkimusprosessin vaiheissa tutkimusetiikka on ollut koetuksella useita kertoja. Ensinnäkin eri valtioiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmät ovat keskenään erilaisia. Esimerkiksi pohjoismaiden hyvinvointivaltioiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä poikkeaa amerikkalaisesta yksityiseen terveystakuutuksen piiriin perustuvasta palvelujärjestelmästä. Toiseksi vieraan kielen tarkasteluun ja ymmärtämiseen voi liittyä kielellisiä ja käsitteellisiä tulkintavirheitä, mikä osaltaan heikentää tutkielman luotettavuutta. Tutkimusten lukemiseen ja tarkasteluun varattiinkin tarkoituksenmukaisesti riittävästi aikaa, mikä pienensi tulkintavirheiden riskiä.

Eskola ja Suoranta (1998) mainitsevat, että tutkimusprosessin luotettavuudella arvioidaan laadullista tutkimusta. Tämä tarkoittaa sitä, että aineiston keräyksen ja analysoimisen kuvaus on merkityksellistä realistisessa luotettavuus-näkemyksessä, jossa arvioidaan tutkielman sisäistä ja ulkoista validiteettia. Kun arvioidaan tutkielman sisäistä validiteettia, tarkastellaan, onko teoria, keskeiset käsitteet sekä tieteelliset menetelmät keskenään loogisessa suhteessa. Ulkoista validiteettia arvioidaan tarkastelemalla tutkimuksessa esitettyjen havaintojen, johtopäätösten ja aineiston välistä asianmukaisuutta. Tutkimusta voidaan pitää luotettavana silloin, kun tutkimusaineistosta muodostuvat tulkinnat eivät sisällä ristiriitoja. (Eskola & Suoranta, 1998.)

4.6 Katsauksen aineisto

Tutkielman aineisto koostuu tutkimusartikkeleista (ks. Taulukko 4), jotka käsittelevät vanhempien kokemaa taloudellista stressiä. Tutkimusprosessissa tehtyjen kirjallisuushakujen mukaan sosiaalityössä on varsin vähän tutkittu taloudellisen stressin vaikutuksia vanhemmuuteen. Tästä syystä sosiaalityön tutkimusten lisäksi tutkimusaineistoon valikoitui myös sosiologian, perheterapian, psykologian ja lääketieteen vertaisarvioituja tutkimuksia. Tutkimusaineisto jaettiin kahteen ryhmään: 1) Taloudellisen stressin vaikutukset vanhemmuuteen ja perheeseen sekä 2) Vanhemmuuden tukeminen taloudellisen ahdingon yhteydessä.

Taloudellisen stressin vaikutuksia vanhemmuuteen analysoitiin lähes kaikissa aineiston artikkeleissa (16). Vanhemmuuden tukemisen menetelmiä taloudellisessa ahdingossa analysoitiin kolmessa tutkimusartikkelissa, mutta myös ehdoteltiin ”johdot päätös” luvuissa lähes kaikissa aineiston tutkimusartikkeleissa. Aineistossa korostui monimuotoisten ja eri elämäntilanteissa olevien perheiden vanhempien kokemukset. Yhden tutkimuksen kohderyhmänä olivat sosiaalityöntekijät. Taulukossa 2. kuvataan aineiston kohderyhmien jakautumista.

Taulukko 2. Tutkimusaineiston kohderyhmät

Tekijä(t) ja julkaisuvuosi	Kohderyhmä
Gomez, Anthony ym. 2021; Lindberg, Marja ym. 2021; Low, Natalie 2021; Monahan Emma Kahle 2019; Neppel, Tricia K. ym 2015; Rose & McAuley 2019	Lapsiperheet
Kaiser, Till ym. 2017; Stack, Rebecca 2017	Yksinhuoltajat
Miller & Azar 2019; Randles, Jennifer 2020	Pienituloiset isät
Saasa, Serinaha 2021	Maahanmuuttajat
Ose, Solveig Osborg 2020; Torp Steffen 2012	Terveydenhuollon potilaat
Fernqvist, Stina 2018; Tryggerd Sven 2020	Toimeentulotukea saavat perheet
Gjesfield, Christopher D. ym. 2010	Äidit, joilla asiakkuus mielenterveyspalveluissa
Fernqvist, Stina 2020	Sosiaalityöntekijät

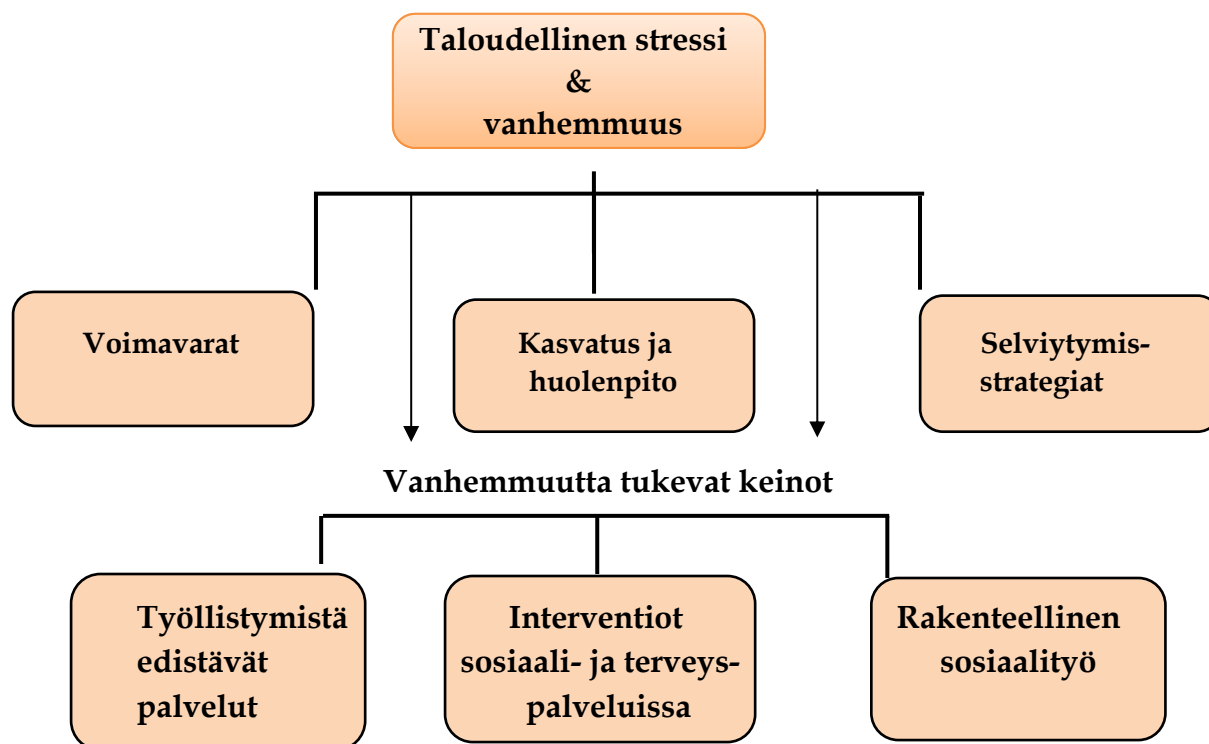
Talouteen liittyviä kysymyksiä on tutkittu runsaasti Yhdysvalloissa, koska esimerkiksi vuoden 2008 laman myötä taloussosiaalityössä kaivattiin uusia työotteita ja lähestymistapoja (Callahan ym. 2022, 79). Tutkimusaineiston artikkeleista 8 on peräisin Yhdysvalloista, joissa on erilainen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä

kuin Suomessa. Pohjoismaisia hyvinvointivaltioita edustavia tutkimusartikkeleita (6) valikoitui Suomen, Ruotsin ja Norjan kontekstista. Lisäksi aineistoon valikoitui yksi saksalainen ja kaksi brittiläistä tutkimusta. Katsauksen aineisto sisälsi sekä kvalitatiivisia eli laadullisia että kvantitatiivisia tutkimuksia. Yksi tutkimus perustui monimene-
netelmään (Torp ym. 2012), jossa käytettiin kvantitatiivista tilastoihin perustuvaa tietoa sekä syvähaastatteluja ja niiden analysointia. Katsauksen aineiston tutkimusotokset vaihtelivat pienistä alle 20:n kokoisista otoksista suuriin kyselyaineistoihin.

5 TULOKSET

Tässä luvussa kuvaillaan tutkimusaineistosta analysoituja havaintoja taloudellisen stressin vaikutuksista vanhemmuuteen sekä menetelmiä vanhempien taloudellisen stressin vähentämiseksi. Tutkimusaineiston mukaan taloudellista ahdinkoa ja stressiä koetaan haavoittuvissa elämäntilanteissa, kuten sairauden tai eron myötä. Taloudellisesti haavoittuvien elämäntilanteiden syyt olivat hyvin samankaltaisia tutkimusaineistossa esiintyvien eri maiden välillä. Rose ja McAuley (2019) kiteyttävät hyvin, että jokaisella taloudellisessa ahdingossa olevalla vanhemmalla on yksilöllinen ja erilainen tarina. Tutkimusaineiston kohderyhmissä kuvailtiin heikkoon ja haavoittuvaan taloudelliseen asemaan ajautumisen liittyvän perhe-elämää kohdanneeseen sairauteen, riippuvuuteen, pahoinpitelyyn, tärkeimpien perheenjäsenten menettämiseen, talouskriisiin, asunnottomuuteen sekä ylisukupolvisiin syihin.

Aineistosta erottui kuusi selkeää teemaa (ks. Kuvio 1.), jotka muodostivat kaksi erilaista ryhmää. *Voimavarat, kasvatust ja huolenpito* sekä *selviytymisstrategiat* ovat teemoja, jotka liittyvät vanhempien kokeman taloudellisen stressin -ryhmään. Vanhempien taloudellista stressiä lievittävät menetelmät -ryhmän teemat ovat *työllistymistä edistävät palvelut, interventiot sosiaali- ja terveyspalveluissa ja rakenteellinen sosiaalityö*. Seuraavissa alaluvuissa kuvaillaan yksityiskohtaisemmin tutkimustuloksia teemoittain.

Kuvio 1. Teemat

5.1 Taloudellisen stressin vaikutukset vanhemmuuteen

5.1.1 Voimavarat

Tutkimusaineistosta kuudessa artikkelissa havaittiin vanhempien kokeman taloudellisen stressin olevan merkittävässä yhteydessä vanhempien psyykkisiin ja fyysisiin voimavaroihin (Gjesfield, Greeno, Kim, & Anderson 2010; Low & Mounts 2021; Rose & McAuley 2019; Saasa, Ward, Sandberg & Jacobson 2021; Stack & Meredith 2018). Riitta-Leena Metsäpelto ja Lea Pulkkinen (2004, 219) ovat määritelleet vanhemmuutta koskevat voimavarat siten, että psyykkisesti hyvinvoivalla vanhemmalla on enemmän kykyä toimia lastensa kanssa, opastaa ja ohjata lasta kärsivällisesti, kuunnella lasta sekä huomioida lapsen tarpeet.

Vanhemmilla, jotka olivat huolissaan taloudellisesta tilanteestaan, oli tavallista enemmän psyykkistä ahdistusta ja vanhemmuuden stressiä (Low & Mounts 2021). Stack ´n ja Meredith ´n (2018) tutkimuksen osallistujat yhdistivät koetun ahdistuksen ja vanhemmuuteen liittyvän stressin velvollisuuksiin sekä taloudellisiin vaikeuksiin.

Ahdistuksen lähde yhdistettiin esimerkiksi laskujen selvittelyyn ja kodin sekä lasten hoitoon liittyviin kuluihin. Lisäksi unettomat yöt ja turhautumisen tunne olivat yleisiä kokemuksia. Taloudellista stressiä kokevat vanhemmat kuvailivat olevansa huolissaan kaikesta. Rahahuolet olivat keskeisenä osana jokapäiväisessä elämässä, ja se oli toistuva stressitekijä, jolta ei voinut välttyä. Esimerkiksi huoli kyvyttömyydestä hankkia lapsille ruokaa oli jatkuva stressin lähde, mikä aiheutti vanhemmissa synkkyyttä, toivottomuuden ja masennuksen tunteita. Loukkuun jäämisen tunne, epätoivo ja kyvyttömyys irrottautua nykyisestä tilanteesta johti pahimmillaan itsetuhoisiin ajatuksiin.

Rose ja McAleyn (2019) tutkimusartikkelissa vanhempien vastauksissa tuli esiin se, että taloudellinen stressi vaikutti vanhemmuuteen erityisesti silloin, kun he kamppailivat samanaikaisesti useiden muiden vaikeuksien kanssa. Taloudellisen stressin katsottiin vaikuttavan vanhempien näkemykseensä itsestään yksilöinä ja vanhempina. Monien kohdalla se tarkoitti itsetunnon ja itseluottamuksen heikentymistä, johon usein liittyi ahdistusta ja masennusta. (emt.) Vanhemmat myös kyseenalaistivat selviytymiskykyään. Joissakin tapauksissa vanhemmat kuvailivat olevansa niin huonokuntoisia, etteivät pystyneet edes syömään taloudellisen stressin vuoksi, mikä johti uupumukseen. Suuri osa fyysisistä oireista liittyi rasitukseen, stressiin ja alavireisyyteen. (Stack & Meredith 2018.)

Tutkimusaineiston mukaan sosiaalinen eristäytyminen, yksinäisyys ja vetäytyminen heikentävät vanhempien psyykkistä hyvinvointia ja mielenterveyttä (Gjesfield ym. 2010; Saasa ym. 2021; Stack & Meredith 2018). Taloudellisen stressin yhteys masennusoireisiin vaikutti myös sosiaalisten suhteiden vähenemiseen. Yksilötasolla taloudellinen stressi saattoi vaikeuttaa yksilöiden osallistumista sosiaaliseen toimintaan. Sosiaalisen vetäytymisen ja eristäytymisen tulkittiin johtuvan rahan puutteen aiheuttamista esteistä sekä häpeästä. Esimerkiksi äideillä, joilla oli vaikeuksia tarjota lapsilleen perustarpeet, näytti olevan vähemmän taloudellisia resursseja investoida toimiin, jotka voisivat helpottaa sosiaalista sitoutumista. (Gjesfield ym. 2010; Stack & Meredith 2018.)

Kaiser, Li, Pollmann-Schult, ja Song (2017) kirjoittivat tutkimuksessaan, että vanhemmuuden psykologisella kontrollilla on tärkeä rooli sen ymmärtämisessä, miten köyhyys vaikuttaa kielteisesti lasten käytökseen. Lisäksi tutkimus osoittaa, että kyse ei ole vain vanhempien mielenterveysongelmista, kuten masennuksesta tai ahdistuksesta vaan myös vanhempien yleisestä hyvinvoinnista, kuten vanhemman tyytyväisyydestä elämään. Low'n ja Mounts'n (2021) tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että vanhempien kokema taloudellinen stressi saattaa myös heikentää nuorten sopeutumiskykyä. Vanhempien taloudellisella stressillä havaittiinkin olevan merkittävä yhteys perheen nuorten yksinäisyyteen. Seuraavaksi tarkastellaankin vanhempien taloudellisen stressin vaikutuksia lasten kasvatukseen ja huolenpitoon.

5.1.2 Kasvatus ja huolenpito

Taloudellisen stressin vaikutuksia lapsen kasvatukseen ja huolenpitoon käsiteltiin kahdeksassa artikkelissa (Kaiser ym. 2017; Miller & Azar 2019; Monahan 2020; Neppl, Jeon, Schofield & Donnellan 2015; Saasa ym. 2021; Stack & Meredith 2018; Torp, Thoresen, Backer Grønningsæter, Grov & Gustavsen 2017; Tryggerd 2020). Tutkimusaineistosta korostui lapsen kaltoinkohteluun ja suojelemiseen sekä vanhempien kasvatustyyliin liittyviä elementtejä. Tässä tutkielmassa kasvatustyyllillä tarkoitetaan vanhempien lämpimiä kasvatustyyliä (auktoritatiivinen ja emotionaalinen) sekä kylmiä kasvatustyyliä (autoritäärinen ja emotionaalisesti etäinen) (ks. Metsäpelto & Pulkkinen 2004, 219).

Kylmään kasvatustyyliin liittyvää lapsen kohdistuvaa kaltoinkohtelua taloudellisen stressin ja ahdingon yhteydessä havaittiin kahdessa artikkelissa. Heikot taloudelliset resurssit liittyivät merkittävästi epäjohtomukaisen vanhemmuuteen ja lapsen kaltoinkohteluun (Miller & Azar 2019). Monahan'n (2020) tutkimuksessa tulojen epävakauden havaittiin lisäävän merkittävästi lasten pahoinpitelyn riskiä. Taloudellinen heikkous, kuten ennalta arvaamattomat tai muuttuvat taloudelliset resurssit johtivat vanhempien kyvyttömyyteen huolehtia lasten perustarpeista. Sen katsottiin lisäävän lapsen pahoinpitelyn ja laiminlyönnin todennäköisyyttä.

Toisaalta aineistossa taloudellisiin resursseihin ei liitetty vanhempien toimesta rangaistavaa kurinalaisuutta (esim. Miller & Azar 2019). Saasa ym. (2021) havaitsivat tutkimuksessaan, että ankara vanhemmuus ei ollut tilastollisesti merkittävä välittäjä taloudellisten ja sosiaalisten olosuhteiden yhdistämisessä lasten käyttäytymisongelmiin. Kaiser ym. (2017) puolestaan huomioivat, että köyhyyden vaikutus lapsien käyttäytymisongelmiin välittyivät osittain vanhemmuuden tyylin (psykologinen kontrolli) sekä vanhemman subjektiivisen hyvinvoinnin (äitien tyytyväisyys elämään) kautta. Esimerkiksi vanhemmuuden tyyleistä tiukka valvonta ja lämmin tunnesuhde yhdistettiin lapsen käyttäytymiseen, mutta ei selittänyt köyhyyden ja lasten käyttäytymisongelmien välistä suhdetta (emt).

Neppl ym. (2015) artikkelin tutkimustulokset osoittavat, että vanhempien kokemana taloudellinen paine heikensi vanhempien positiivista vireystilaa. Vanhempien luoma myönteinen ilmapiiri edisti ja vahvisti myös perheen teini-ikäisten lasten positiivista tunnetilaa. Tulokset viittaavatkin siihen, että vanhempien kokemat positiiviset henkilökohtaiset voimavarat voivat edistää kasvattavaa vanhemmuutta jopa taloudellisen rasituksen aikoina.

Aineistossa korostui, että vanhemmat suojelevat lapsiaan taloudellisilta vaikeuksilta ja sen seurauksilta (esim. Torp ym. 2012). Vanhemmat kuvailivat tekevänsä kaikkensa varmistukseksi, että perheen lapset eivät joutuisi näkemään nälkää.

Esimerkiksi vanhemmat vähättelivät omia tarpeitaan lastensa hyväksi (Tryggerd 2020). Se saattoi tarkoittaa jopa sitä, että vanhemmat vähensivät omaa syömistään ja erityisesti taloudellista kulutustaan (Torp ym. 2012). Tällainen vanhemmuuden keino selviytyä perhettä koskevasta taloudellisesta ahdingosta laiminlyö vanhemman omaa hyvinvointia aiheuttaen itselleen fyysisiä ja psyykkisiä terveydellisiä ongelmia. Seuraavassa alaluvussa käsitellään tarkemmin vanhempien kehittämiä keinoja selviytyä.

5.1.3 Selviytymisstrategiat

Tutkielman aineistossa korostui taloudellisen stressin liittyvän vahvasti vanhempien selviytymiskokemuksiin (Fernqvist 2018; Gomez, Karimli, Holguin, Chung, Szilagyi & Schickedanz 2021; Lindberg Nygård, Nyqvist & Lammi-Taskula 2021; Ose, Bøyum, Kaspersen, Vestad & Gjelsvik 2020; Torp ym. 2012; Tryggerd 2020). Taloudellisen stressin havaittiin liittyvän negatiivisesti vanhemmuuden itsetehokkuuteen ja vanhemmuuden tyytyväisyyteen (esim. Gomez ym. 2021). Tryggerd (2020) tutkimuksessa vanhemmat kuvailivat selviytymiskokemusten liittyvän tiukkaan budjettiin, kyvyttömyyden tehdä sellaisia asioita, mitä muutkin tekevät ja riippuvaisuuteen sukulaisista. Vanhemmat myös välttelivät puhumista rahasta lasten kanssa, jotta vanhempien ei tarvitse myöntää lapsille olevansa köyhiä (Tryggerd 2020).

Vanhempien kokema oma ja lasten hyvä terveys, onnistunut perheen ja työn yhteensovittaminen, sosiaalisen verkoston apu, sukupuoli ja siviilisääty ovat tärkeitä ominaisuuksia selviytymisessä (Lindberg ym. 2021). Stina Fernqvist (2018) havaitsi tutkimuksessaan, että toimeentulotukea saavien vanhempien taloudellisiin vaikeuksiin liittyy moniselitteistä kyvyttömyyttä hallita kotitaloutta. Esimerkiksi vanhemman kognitiiviset häiriöt voivat korreloida taloudellisten vaikeuksien kanssa. Fernqvistin (2018) ja Lindberg ym. (2021) havainnot tarkoittavat sitä, että taloudelliset resurssit sinänsä eivät ole ainoa tai jopa kaikkein ratkaisevin seikka, joka vaikuttaa vanhempien jaksamiseen ja selviytymiskokemuksiin. Kuten Lindberg ym. (2021) tutkimuksessa, vanhemmilla, joille perheen ja työn yhdistäminen oli helppoa, oli alhaisin taipumus olla huolissaan resursseistaan vanhempana, kun he hallitsevat samanaikaisesti muita muuttujia. Siviilisäädyn osalta todennäköisyys olla huolissaan selviytymisestään vanhempana oli vähäisempää, kun kaksi aikuista jakoi jokapäiväisen elämän (Lindberg ym. 2021). Yksinhuoltajilla ja heillä, jotka olivat olleet pitkään pois työelämästä, oli vähemmän taloudellisia ja henkilökohtaisia resursseja suojata lapsiaan taloudellisista vaikeuksilta (Torp ym. 2012).

Sopeutuminen näyttää olevan yleisin selviytymisstrategia, jota vanhemmat yrittävät toteuttaa. Sopeutumisella tarkoitetaan sitä, että vanhemmat pyrkivät tekemään tarvittavia muutoksia olemassa oleviin olosuhteisiin. Esimerkiksi suurin osa Ose'n ym. (2020) tutkimukseen osallistuneista vanhemmista, jotka kärsivät vakavista

terveysongelmista ja elivät samanaikaisesti työkyvyttömyystuilla, sopeuttivat heidän kulutustaan. Vanhemmat myös kehittivät omat strategiansa suojellakseen lapsia taloudellisen stressin vaikutuksilta, koska uskoivat taloudellisen stressin vaikuttavan heikentävästi heidän lapsiinsa (Torp ym. 2012; Tryggerd 2020). Tryggerd (2020) tunnisti tutkimuksessaan neljä selviytymisstrategiaa: toiminta, sopeutuminen, välttäminen ja alistuminen. Nämä neljä luokkaa jaettiin edelleen yksilöön ja perheeseen liittyviin tekijöihin, kuten koulutukseen ja terveyteen, sekä rakenteellisiin tekijöihin, kuten organisaatiotekijöihin, auktoriteettisääntöihin ja työmarkkinoiden logiikkaan.

5.2 Vanhemmuuden tukeminen taloudellisen stressin yhteydessä

5.2.1 Työllistymistä edistävät palvelut

Tutkielman aineistosta neljässä tutkimuksessa tuotiin esiin, kuinka tärkeää on varmistaa vanhempien helppo pääsy työ- ja hyvinvointijärjestöjen palveluihin (Gomez ym. 2019; Rose & McAuley 2019; Torp ym. 2012; Tryggerd 2020). Tryggerd (2020) havaintojen mukaan tarvitaan työmarkkinoiden aktivointikeinoja, jotka eivät ole vain vaativia ja syrjiviä ja jotka edistävät myönteisiä vaikutuksia. Taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevat vanhemmat joutuivat usein ikään kuin aloittamaan alusta. Heidän oli kouluttauduttava ja/tai uudelleen kouluttauduttava ennen kuin taloudelliset resurssit voisivat edes vahvistua. Tällöin vanhempien tuli uhrata monia asioita tukeakseen lapsiaan. (emt.)

Rose ja McAuley (2019) kirjoittivat, kuinka taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevat vanhemmat kokevat julkisen palvelujärjestelmän viranomaisten byrokraattisten ja epäsympaattisten vastaukset vain pahentavan heidän ongelmaansa. Esimerkiksi maahanmuuttajaperheet, jotka elävät taloudellisten tukien ja etuuksien varassa, näyttäisivät olevan hyvin pitkän matkan päässä työmarkkinoilta. Aineiston mukaan yksi merkittävämmistä esteistä vanhempien taloudellisten resurssien vahvistamiseksi on maahanmuuttajien heikko integroituminen yhteiskuntaan. Esimerkiksi vanhempien heikko kielitaito ei mahdollista tasapuolista pääsyä työmarkkinoille ja sosiaalipalveluihin (Gomez ym. 2019; Tryggerd 2020). Kielitaito oli usein suuri este, koska ilman kielitaitoa ja/tai hyviä tietokanavia, ihmiset eivät välttämättä tienneet, millaisia mahdollisuuksia oli edes tarjolla (Tryggerd 2020).

5.2.2 Interventiot sosiaali- ja terveyspalveluissa

Tutkielman aineiston mukaan sosiaali- ja terveyspalveluiden positiivinen suuntautuminen voi edistää vanhemmuuden käytäntöjä, jotka turvaavat lasten ja nuorten kasvu ja kehitystä aina varhaiseen aikuisuuteen asti (esim. Kaiser ym. 2017; Neppl ym. 2015). Jo aiemmin tässä tutkielmassa on todettu, pienituloisten perheiden vanhemmat kohtaavat useita stressitekijöitä ja haasteita, kuten taloudellista stressiä, työhön liittyvää stressiä ja kokemusta kyvyttömyydestä selviytyä fyysisten ja henkisten terveysongelmiensa kanssa. Terveystenhuolto palvelujen saatavuus voi olla heikkoa tai niihin pääsy on rajoitettua. Kaikki nämä stressitekijät voivat vaikuttaa heikentävästi vanhemmuuteen. Sosiaalisen ja taloudellisen tuen sekä terveydenhuollon avun tarjoaminen todennäköisesti vähentää huonoa vanhemmuutta pienituloisissa perheissä. (Kaiser ym. 2017.) Tutkimusnäyttöön perustuvat tervettä kehitystä edistävät ehkäisy- ja interventio-ohjelmat edistävät myönteisesti ja tehokkaasti perheen toimintaan vaikuttavia tekijöitä (Neppl ym. 2015).

Terveystenhuollon palveluissa on tärkeää tunnistaa vanhempien taloudellisten vaikeuksien seuraukset. Esimerkiksi pitkäaikaissairaat vanhemmat, kuten Torp ym. (2012) tutkimuksessa syöpädiagnosoidut vanhemmat, ajautuivat taloudellisiin vaikeuksiin. Tällöin on merkityksellistä jakaa vanhemmille tietoa taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien osalta (emt.). Ose'n ym. (2020) tutkimuksessa havaittiin, että terveyspalveluissa yleislääkärit, jotka vastaavat potilaidensa terveyden edistämisestä, voivat havaita myös taloudellisia ongelmia. Yleislääkärit näyttivät tavoittavan osan riskiväestöstä. Useat yleislääkärit kokivat, että taloudellisten huolenaiheiden puheeksiotto auttoi heitä myös ymmärtämään taloudellisten vaikeuksien ratkaisemisen tärkeyden. Ose kumppaneineen jopa ehdottavat, että silloin kun terveysongelmille ei ole selkeitä lääketieteellisiä selityksiä paras terapia voisi olla talousneuvonta. Tällöin yleislääkärit voisivat ohjata potilaan sosiaalipalvelujen piiriin.

Stack ja Meredith (2018) puoltavat sen tärkeyttä, että terveydenhuollossa tunnistettaisiin taloudellisesta stressistä aiheutuva ahdistus, ja erityisesti ymmärrettäisiin taloudellisten vaikeuksien vaikutukset yksinhuoltajavanhemmille. Olisi tärkeää huomioida ja kehittää palveluja, joista yksinhuoltajavanhemmilla olisi helposti saatavilla olevaa apua. Erityisesti mielenterveyteen ja pitkäkestoiseen vanhempien auttamiseen keskittyvää tukea, mikä auttaisi selviytymään taloudellisista vaikeuksista.

5.2.3 Rakenteellinen sosiaalityö

Tutkielman aineistossa nousi esiin rakenteellisen sosiaalityön kehittämisen merkitys vanhempien taloudellisen stressin tukemisessa ja vähentämisessä. Esimerkiksi

Gjesfield ym. (2020) toivovat, että sosiaalityön ammattilaiset pyrkisivät tietoisesti parantamaan pirstoutunutta palvelujärjestelmää. Suunniteltaessa lapsiperheitä koskevaa politiikkaa ja palveluja olisi tärkeää huolehtia taloudellisten resurssien rakenteista (Monahan 2020). Lisäksi interventiotoimenpiteiden tulisi haastavissa tilanteissa keskittyä koko perheeseen, sekä vanhempiin että lapsiin.

Taloudellisessa paineessa selviytyminen on moniulotteinen asia, mikä edellyttää moniammatillisesti eri asiantuntijoiden näkemystä ja osallistumista. Toisin sanoen tarvitaan työmarkkinoiden ja erilaisten organisaatioiden, julkisen ja yksityisen sektorin välistä yhteistyötä. (Lindberg ym. 2021.) Rose ja McAuley (2019) kannustavat yhteiskunnalliseen keskusteluun, joka sisältää muun muassa laajempia kysymyksiä laadusta ja köyhissä olosuhteissa elävien asumisen turvallisuudesta; säästötoimien epätasaisesta vaikutuksesta, säästöjen nimissä tehdyistä päätöksistä; nykyisistä hyvinvointiuudistuksista sekä mahdollisuuksista lisätä paikallisten yhteisöjen ja järjestöjen yhteistyötä ongelmien ratkaisemisessa.

Low ja Mounts'n (2021) tutkimuksen tulokset korostavat, kuinka merkityksellistä on, että ammatinharjoittajat harkitsevat tapoja, joilla useiden stressitekijöiden samanaikaista esiintymistä voidaan tukea perheen hyvinvointia edistäessä. Kun vanhempien tulot ovat epävakaita, tarvitaan palvelumalleja tai ohjelmia, jotka auttavat vanhempia tarjoamaan lapsilleen mahdollisimman turvalliset olosuhteet (Monahan 2020). Esimerkiksi amerikkalainen Jennifer Randels (2020) on tutkinut, kuinka pienituloisten miesten näkemys isän vastuusta muotoutuu heidän sitoutuessa isyysohjelman palveluihin. Ohjelma auttoi isiä ymmärtämään, että kaikki miehet voivat elättää lapsiaan, vaikka heidän osallistumismahdollisuutensa olisivatkin rajoitettu köyhyyden vuoksi. Ohjelman aikana isät määrittelivät uudelleen isän huolenpitoon liittyvät riittävät mahdollisuudet, ajan sekä talouden. Isyysohjelma myös vahvisti isien sitoutumista ja läsnäoloa lapsiaan kohtaan. He kuvailivat, kuinka isyysohjelma tarjosi uutta ja asiaankuuluvaa tietoa sekä edisti heidän itsetehokkuuttansa vanhempana. Isyysohjelma auttoi pienituloisia isiä pääsemään taloudellisista ja sosiaalisista ongelmista johtuvien vakavien haittojen yli. (emt.)

Fernqvist (2018, 2020) sekä Rose ja McAuley (2019) korostavat perheen osallistamista, kun suunnitellaan taloudellisia ja sosiaalisia tukitoimia. Fernqvist (2020) havaitsi, että vanhempien taloudelliset ongelmat ovat usein yhteydessä kognitiivisiin haasteisiin. Tällöin esimerkiksi sosiaalityöntekijän tulisi ymmärtää, että haavoittuvassa taloudellisessa asemassa oleva vanhempi ei ole päätenyt tilanteeseen vain huolimattomuuttaan. Myös Rose ja McAuley (2019) muistuttavat, että viranomaisen tulisi kuunnella perheitä yksilöllisten tarpeiden tunnistamiseksi ja ratkaisujen löytämiseksi. Asiakkaita ei tule rangaista käyttäytymisestään ja heitä on tärkeää olla moraalisoimatta (Fernqvist 2020). Tämä vaatii sen, että viranomainen toimii jokaisen perheen kanssa yhteistyössä, asiakasta osallistaen (Rose & McAuley 2019).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkielman tarkoituksena oli syventää ymmärrystä taloudellisen stressin vaikutuksista vanhemmuuteen sekä mahdollisesti löytää sellaisia sosiaalityön keinoja, jotka tukevat ja auttavat taloudellisessa ahdingossa olevia lapsiperheitä. Tutkielman lähtökohta perustui siihen, että taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevalla henkilöllä on alttiutta epävakaaseen hyvinvointiin. Tällöin perheiden kanssa tehtävän sosiaalityön, kuten ohjauksen ja neuvonnan, tulisi toteutua sosiaalityössä sektoreita ylittävänä taloussosiaalityönä. Sherraden (2010, 6) mukaan taloudellisen ohjauksen ja neuvonnan painopiste, menetelmä ja intensiteetti vaihtelee palvelun tarjoajan ja sitä tarvitsevan mukaan. Toisinaan saattaa riittää lyhytaikainen ja henkilökohtainen talousneuvonta, jonka voi toteuttaa puhelimitse tai verkossa. Toisinaan tarvitaan perusteellista taloudellista ohjausta ja neuvontaa, esimerkiksi kohdatessa talouskriisin, kuten työpaikan menetyksen, avioeron, sairauden, vamman, riippuvuuden tai mielen-terveysongelman. (emt.)

Koska yksilön taloudelliset toimintaedellytykset koostuvat elämän eri osa-alueista (muun muassa työmarkkinat, sosiaali- ja terveyspalvelut, sosiaalietuudet, asuminen, perhemuoto ja sosiaalinen pääoma), tutkielman kysymyksiä ja tuloksia lähestyttiin toimintamahdollisuuksien viitekehuksesta, erityisesti kyvykkyyden positiosta. Senin (2000, 87–88) määritelmässä köyhyys nähdään toimintakykyisyyden puutteena, missä keskitytään sellaisiin puutteisiin, joilla on itsearvoa. Tällöin ei varsinaisesti tarkastella tulotasoa, koska toimintakykyisyyden puutteella on muitakin köyhdyttäviä seurauksia kuin vähäinen toimeentulo. Lisäksi pienituloisuuden ja matalan toimintakykyisyyden keskinäisessä suhteessa on vaihtelua yhteisöjen, perheiden ja yksilöiden välillä. Tässä tutkielmassa köyhyys käsitteen sijaan on käytetty ilmaisuja taloudellinen haavoittuvuus, taloudellinen niukkuus ja ahdinko.

Tutkielman tulokset viittaavat siihen, että taloudellisella stressillä on merkittävä yhteys vanhemmuuteen liittyviin mahdollisuuksiin ja kykyihin. Taloudellinen stressi

vaikuttaa heikentävästi vanhempien voimavaroihin sekä lasten kasvatuksen ja huolenpidon laatuun. Huoli rahasta ja sen riittävydestä olivat keskeisiä vanhemmuuden kyvykkyyttä ja toimintamahdollisuuksia heikentäviä tekijöitä. Kyvyttömyyden kokemus vei vanhemmuutta toivottomuuden, masennuksen ja synkkyyden äärelle, mikä heikensi vanhemman itsetuntoa ja -luottamusta. Heikot psyykkiset voimavarat johtivat vanhempien kyvyttömyyteen huolehtia lapsen perustarpeista, mikä osaltaan lisäsi lapsen kohdistuvan kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin riskiä.

Vaikka aineiston mukaan vanhemmat saattoivat kyseenalaistaa selviytymiskykyjään, he myös loivat erilaisia keinoja selviytyä taloudellisen ahdingon aiheuttamasta paineesta. Erityisesti he pyrkivät suojelemaan lapsiaan taloudellisen niukkuuden vaikutuksilta vähentämällä omaa kulutustaan ja laiminlyömällä omaa hyvinvointiaan. Vanhemmat myös pyrkivät sopeutumaan taloudelliseen tilanteeseen tekemällä sellaisia muutoksia, jotka vahvistivat taloudellisia resursseja olemassa olevien olosuhteiden puitteissa. Selviytymisen kokemukseen vaikuttivat myös muut perheen resurssit, kuten terveyteen liittyvät seikat ja sosiaalinen verkosto.

Vanhemmuudessa koetun taloudellisen stressin tukemisen havaittiin liittyvän työllistymistä edistäviin palveluihin. Tulosten mukaan esimerkiksi vanhempien mahdollisuuksia ansiotyöhön, erityisesti maahanmuuttajien kohdalla, tulisi helpottaa ja tehostaa. Työmarkkinoiden aktivointikeinoja ei suinkaan torjuttu, vaan pikemminkin niitä kannustettiin edistämään yksilön voimaannuttamista ja vahvistamista. Tätä havaintoa tukee myös Viitasalon (2018, 81) tutkimus, jossa ansiotyöllä oli keskeinen rooli äitien toimintamahdollisuuksien, hyvinvoinnin ja toimijuuden vahvistajana.

Tutkielman tuloksissa heijastelee taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden vanhempien tyytymättömyys sosiaalipalveluja kohtaan. Esimerkiksi ruotsalaisessa tutkimuksessa (Tryggerd 2020) palvelujärjestelmät koettiin byrokrattiseksi ja etäiseksi, millä oli suoraan heikentäviä vaikutuksia vanhempien taloudellisiin toimintamahdollisuuksiin. Sosiaalipalveluilla vaikuttaisikin olevan melko passiivinen rooli, jossa muun muassa sosiaalityöntekijän tapaamisten sijaan täytellään lomakkeita ja papereita. Niemeläkin (2016, 97) on todennut, että sosiaalityö, jossa ei ole toimivaa vuorovaikutussuhdetta ”on vaarassa muuttua luonteeltaan kontrolloivaksi tai välinpitämättömäksi”.

Sosiaalipalvelujen lisäksi tutkielman aineistossa korostuu terveydenhuollon palveluiden merkitys. Tulosten mukaan terveydenhuollon palveluissa olisi tärkeää tunnistaa taloudellisesta stressistä aiheutuva ahdistus ja taloudellisten vaikeuksien seuraukset sekä jakaa tietoa taloudellisista ja sosiaalisista palveluista, kuten talousneuvonnasta. Esimerkiksi Suomessa on viime vuosina valtakunnallisesti kehitetty Sotokeskuksiin talousneuvolan palvelua, jossa tarjotaan matalalla kynnyksellä ratkaisukeskeistä talousneuvontaa (ks. Vartio 2020). Lisäksi terveydenhuollon merkitys korostuu vanhemman masennus ja ahdistus oireiden lieventämisessä. Psykykkisten

voimavarojen vahvistuminen tukee vanhempien selviytymistä taloudellisten vaikeuksien aiheuttamalta ahdingolta.

Erityisesti tutkielman tuloksissa painottuu rakenteellisen sosiaalityön merkitys. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) rakenteellisessa sosiaalityössä korostuu tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä sosiaalityön, sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista. Tämän tutkielman tulokset vahvistavat sitä, että lapsiperheitä koskevan taloudellisen ahdingon ja stressin lievittäminen ei ole yksiselitteisesti rahansiirtojen varassa, vaan viimesijaisten etuuksien lisäksi tarvitaan konkreettisia menetelmiä ja käytäntöjä vanhemman toimintakyvyn ja -mahdollisuuksien turvaamiseksi. Siihen vastaamiseksi jo yli 30 vuotta sitten Sipilä (ks. 1989, 238–239) on ehdottanut psykososiaalisen työotteen ja eri organisaatioiden yhteistyön kehittämistä. Niemelä (1993, 24–25) on vahvistanut tätä toteamalla, että psykososiaalisuus voisi toimia ikään kuin päämääräarvona ja hyvinvoinnin mittarina. Myöhemmin Toikko (1997, 180–181) huomautti, että psykososiaalinen lähestymistapa edellyttää haavoittuvassa asemassa olevien elämäntilanteiden, yksilöllisten ja ainutkertaisten piirteiden huomioimista. Nyt yli 20 vuotta myöhemmin sosiaalitieissä ymmärretään, että rakenteellisen sosiaalityön kehittämismahdollisuuksia voidaan vahvistaa juuri monitoimijaisen ja monialaisen yhteistyön tiivistämisellä. Se edellyttää, että organisaatorakenteet ja toimintakäytännöt mahdollistavat työntekijöiden osallistumisen ja vaikuttamisen rakenteellisen sosiaalityön käytäntöjen kehittämiseen. (Närhi, Kokkonen, Rantamäki, Kannasoja & Ruonakangas 2022, 28.)

Taloussosiaalityön yhteiskunnallisena tavoitteena pidetään muun muassa taloudellisten mahdollisuuksien ulkopuolelle jäävien ryhmien auttamista (Sherraden & Huang 2019, 12–13, 17). Tämän tutkielman keskiössä oli taloudellisen stressin vaikutukset vanhemmuuteen, mutta tuloksista voidaan päätellä, että jatkossa olisi hyödyllistä tarkemmin selvittää, millaiset taloussosiaalityön interventiot edistävät lapsiperheiden toimintamahdollisuuksia ja vanhemmuuden kyvykkyyttä sekä niiden vaikuttavuutta yhteiskunnallisella tasolla. Lisäksi olisi syytä tarkastella, millaisia taloussosiaalityön psykososiaalisia työmenetelmiä ja interventioita lapsiperheiden kanssa työskentelevät sosiaalityön ammattilaiset tunnistavat ja käyttävät.

Myös Sherraden ja Huang (2019, 17–18) ovat todenneet, että sosiaalityössä tarvitaan enemmän teoreettista ja empiiristä tutkimusta taloussosiaalityön lähestymistavoista, interventioista ja käytännöistä. 2020 - luvun globaalien talouskriisien myötä on ilmeistä, että taloudellisesti haavoittuvien perheiden määrä tulee kasvamaan, jolloin keskeistä on taloudellisessa niukkuudessa elävien lapsiperheiden kokemukset ja auttaminen. Tällainen rakenteellisen sosiaalityön osallistava kehittämistyö, johon osallistuvat sekä sosiaalityöntekijät että lapsiperheet yhdessä eri yhteistyöverkoston kanssa, edistäisi lapsiperheiden taloudellisen toimintakykyisyyden ja oikeuksien toteutumista.

7 POHDINTA

Tutkielman tutkimusprosessi ajoittui sellaiseen ajanjaksoon, jossa yhteiskunnalliset talousnäkökulmat värittyivät epävarmuuden ja pelokkuuden tuntemuksiin. Jo kahden vuoden ajan koronapandemialla oli ollut merkittäviä taloudellisia vaikutuksia perheille erityisesti lomautusten ja työttömyyden yleistymisen takia. Sosiaalityön kentillä havaittiin lapsiperheissä enenemässä määrin koronakriisin aiheuttamaa taloudellista kurjuutta. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksessa on arvioitu, että taloudellinen tilanne on heikentynyt voimakkaammin juuri niissä perheissä, joissa on ollut taloudellisia ongelmia jo ennen pandemiaa.

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta talouden elpyminen voi vaikuttaa toivottomalta ja kaukaiselta, koska koronaviruspandemian aiheuttamasta kriisistä siirryttiin välittömästi seuraavaan kriisiin. Venäjän hyökkäys Ukrainaan sai Euroopan maat reagoimaan ja asettamaan taloudellisia pakotteita Venäjää vastaan. Pakotteet vaikuttavat yksittäisten ihmisten ja perheiden taloudelliseen kyvykkyyteen muun muassa ruuan ja energian hinnan nousujen myötä. Tätä kirjoittaessa mediassa eri asiantuntijat varoittelevat, että eläminen kallistuu ja ansiotulot tulevat riittämään aiempaa vähemmän. Nyt jos koskaan sosiaalityön keskeisin tavoite tulisi olla haavoittuvassa asemassa olevien sosiaalisen ja taloudellisen toimintakyvyn vahvistaminen.

Tämä tutkielma osoittaa, että ihan kenen tahansa vanhemman kokemalla taloudellisella ahdingolla, paineella ja stressillä on merkitystä. Ne heikentävät vanhemmuuden laatua, mikä välillisesti heijastuu perheen lasten kasvuun ja kehitykseen, tulevaisuuden tekijöihin. Lisäksi taloudellisessa ahdingossa vanhemmat suojelevat lapsiaan välttämällä puhumasta rahasta, mikä voi vahingoittaa lasten talousosaamisen kehittymistä (ks. Sherraden 2010, 6). Tulokset taloudellisen stressin vaikutuksista vanhemmuuteen eivät itsessään olleet yllättäviä, koska lukuisat tutkimukset ovat osoittaneet taloudellisen stressin olevan yhteydessä yksilöiden mielenterveysongelmiin. Sen sijaan yllättävää oli se, että keinoja tukea taloudellista kyvykkyyttä, kuten psykososiaalisia menetelmiä, taloudellisen stressin ja vanhemmuuden yhteydessä kuvattiin

tutkimuksissa hyvin vähän. On mahdollista, että toisenlaisella kysymyksen asettelulla tai tiedonhankinnalla menetelmiä olisi voinut tunnistaa ja havainnoida paremmin. Esimerkiksi haastatteleamalla lapsiperheiden kanssa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä ja haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden vanhempia voisi olla mahdollista havainnoida, millaisia psykososiaalisia menetelmiä ja interventioita käytännössä toteutetaan tai toteutetaanko lainkaan.

Tutkielmassa aineiston analyysissä pyrittiin tarkkaan ja aktiiviseen työstämiseen. Tavoitteena oli löytää aineistosta yksittäisetkin piirteet ja seikat, minkä vuoksi analysointia syvennettiin tyypittelyn avulla. Güntherin ja Hasasen mukaan tyypittely on silloin mielekästä, kun aineisto on tyypittelyyn soveltuva ja riittävän laaja. Vaikka tämän tutkielman aineisto oli edelleen pelkistämisen jälkeen tekstillisesti laaja, noin 80 paperiarkkia, tyypittely ei osoittautunut helpoksi. Ehdottomasti haastavinta oli muodostaa ja hahmottaa tyypit, koska jo aineistosta nousseet teemat itsessään vastasivat suoraan tutkimuskysymyksiin. Siitä syystä teemoittelu, joissa keskitytään siihen, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo, olisi voinut olla riittävää. Tässä tutkielmassa tyypittely tuotti kuitenkin lisäarvoa sen verran, että yksikään yksittäinen tai poikkeava seikka ei jäänyt aineistosta huomaamatta.

Huolimatta aineiston huolellisesta tarkastelusta talousosaamisen käsitteitä, kuten taloudenlukutaito (*financial literacy*), ei aineistosta juurikaan havaittu. Ainoastaan Fernqvistin (2018, 2020) tutkimussarja käsitteli kognitiivisten taitojen yhteyttä taloudellisiin vaikeuksiin. Havainto on itsessään mielenkiintoinen, koska esimerkiksi Turun yliopiston johtaman Lapsiperheiden taloussosiaalityön tutkimushankkeen yksi tavoitteista on vahvistaa taloudellisessa haavoittuvuudessa olevien lapsiperheiden talousosaamista. Tavoite perustuu aiempaan tutkimustietoon, jonka mukaan esimerkiksi matalasti koulutetuissa ja pienituloisissa on heikkoa talousosaamista. Lisäksi Sherraden (2010, 19) on todennut, että tarvittaisiin lisää tutkimustietoa talouskasvatuksen ja taloudellisen osallisuuden vaikutuksista.

Talousosaamisen sijaan tässä tutkielmassa korostuu rakenteellinen sosiaalityö, jossa kehitetään erilaisia taloussosiaalityön psykososiaalisia interventioita. Kuten Sun ym. (2022, 11) ovat havainneet, ulkoiset institutionaaliset tekijät (esim. mahdollisuus toimia) voivat olla jopa hyödyllisempiä kuin yksilölliset kyvyt ja ominaisuudet silloin, kun pyritään vähentämään taloudellisia vaikeuksia, sen syitä ja seurauksia. Myös Viitasalo (2018, 97) on todennut, ettei pelkkä taloudenlukutaito ole ratkaisevassa asemassa taloudellisen toimintakykyisyyden vahvistamisessa. Erityisesti tarvitaan sellaisia käytännön toimia, jotka vahvistavat lapsiperheiden taloudellisia toimintamahdollisuuksia. Ja tämä on se suunta, johon lapsiperheiden taloussosiaalityötä olisi syytä ja tärkeää kehittää.

LÄHTEET

- Aaltio, Elina (2013) Hyvinvoinnin uusi järjestys. Helsinki: Gaudeamus.
- Abramovitz, Mimi & Sherraden, Margaret (2016) Case to Cause: Back to the Future. *Journal of Social Work Education* 52 (1).
- Arajärvi, Pentti (2016) Sosiaaliturvan perustuslaillisia näkökohtia. Teoksessa Nykänen, Eeva & Kalliomaa-Puha, Laura & Mattila, Yrjö (toim.) Sosiaaliset oikeudet - näkökulmia perustaan ja sen toteutumiseen. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. E-kirja.
- Archuleta, Kristy L & Mielitz, Katherine S. & Jayne, David & Le, Vincent (2019) Financial Goal Setting, Financial Anxiety, and Solution-Focused Financial Therapy (SFFT): A Quasi-experimental Outcome Study. *Contemporary Family Therapy* 42. 68–76.
- Arksey, Hilary & O'Malley, Lisa (2015). Scoping studies: towards a methodological framework. In *International journal of social research methodology*, 8(1), 19-32.
- Callahan, Christine & Jacobson Frey, Jodi & Imboden Rachel & Hatcher, Seanté (2022) A Financial Social Work Certificate Program for Community and Family Practitioners. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services* 2022, Vol. 103(1), 78–85.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. E-kirja.
- Gale, Jerry & Ross, Donald Bruce & Thomas Jr, Michael G. & Boe, Josh (2019) Considerations, Benefits and Cautions Integrating Systems Theory with Financial Therapy. *Contemporary Family Therapy* 42. 84–94.
- Gordon, David (2010) Section III: Poverty. Teoksessa Alan Walker & David Gordon & Ruth Levitas & Peter Phillimore & Chris Phillipson & Margaret E. Salomon & Nicola Yeates (toim.) *The Peter Townsend Reader*. 129. USA: The policy press, 129-268.
- Grable, John & Heo, Wookjae & Rabbani, Abed (2015) Financial Anxiety, Physiological Arousal, and Planning Intention. *Journal of Financial Therapy*. Volume 5, Issue 2.
- Granfelt, Riitta (1993) Psykososiaalinen orientaatio sosiaalityössä. Teoksessa Riitta Granfelt, Harri Jokiranta, Synnöve Karvinen, Aila-Leena Matthies & Anneli Pohjola (toim.) *Monisärmäinen sosiaalityö* (s. 175–227). Jyväskylä: Sosiaaliturvan Keskusliitto.
- Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi. Tyypittely. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. Viitattu 25.3.2022.
- Hakovirta, Mia & Rantalaiho, Minna (2012) Taloudellinen eriarvoisuus arjessa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 124. Kelan tutkimusosasto. Helsinki. <<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37848/Tutkimuksia124.pdf>>. Luettu 25.9.2021.

- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009) Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hyvinvointijohtaminen (2022) Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Verkkojulkaisu. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinninjaterveydenedistamisenjohtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinenhyvinvointijohtaminen/esimerkkejarakenteellisestasosiaalityosta>>. Päivitetty 25.2.2022. Luettu 14.3.2022.
- Isola, Anna-Maria (2014) Köyhien tulkintoja sairauden ja terveyden sosiaalisista tekijöistä. Teoksessa Anna Metteri & Heli Valokivi & Satu Ylinen (toim.) *Terveys ja sosiaalityö*. Jyväskylä: PS-kustannus, 271–295.
- Jalovaara, Marika (2020) Erkanevia elämänkulkuja? Sosiaalisen aseman yhteys lasten perhemuotoihin. Teoksessa Kallio, Johanna & Hakovirta, Mia (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino. 93-116.
- Jalovaara, Marika (2022) Korkeasti koulutetut saavat tavallisimmin kaksi lasta – matalammin koulutetuilla yleistyvät sekä lapsettomuus että suuret lapsiluvut. Mediatiedote. Turun yliopisto. Julkaistu 22.3.2022. Luettu 22.3.2022. <<https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/korkeasti-koulutetut-saavat-tavallisimmin-kaksi-lasta-matalammin>>
- Järveläinen, Petri & Mäkinen, Virpi (2007) Suomalaisen hyvinvoinnin köyhyys ja rikkaus. Teoksessa Juho Saari & Anne Birgitta Yeung (toim.)
- Kaittila, Anniina (2017) Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Kallio, Johanna & Hakovirta, Mia (2020) Johtopäätökset. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino, 257-270.
- Kangasniemi, Mari & Utriainen, Kati & Ahonen, Sanna-Mari & Pietilä, Anna-Maija & Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva (2013) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25: 4, 291-301.
- Koivusilta, Leena (2020) Vanhempien huono-osaisuuden yhteydet lasten ja nuorten tulevaisuuden voimavaroihin ja ajatuksiin tulevaisuudesta. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino, 143-172.
- Kuokkanen, Laura & Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija (2000) Taloudellinen stressi ja hyvinvointi: itsearvostus yhteyttä muuntavana ja välittävänä tekijänä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 37, 97-109.
- Laihiala, Tuomo (2020) Mitä leipäjonot kertovat lapsiperheiden huono-osaisuudesta. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino, 73-92.
- Mänttari-van der Kuip, Maija (2022) Palvelujärjestelmään liittyvät rakenteelliset haasteet ja työntekijöiden toimintamahdollisuudet julkisen sektorin lastensuojelutyössä. *Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön aikakauslehti Janus* vol. 30 (1) 2022, 21–43.
- Munn, Zachary & Peters, Micah D.J. & Stren, Cindy & Tufanaru, Catalin & McArthur, Alexa & Aromataris, Edoardo (2018) Systematic review or coping review?

- Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology* 18:143.
- Niemelä, Pauli (2016) Hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön eetoksena. Teoksessa Maritta Törrönen & Kaija Hänninen & Päivi Jouttimäki & Tiina Lehto-Lunden & Petra Salovaara & Minna Vestiläinen (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus, 97-108.
- Niemelä Pauli (1993) Moraali- ja sosiaalteoreettiset lähtökohdat. Teoksessa Pauli Niemelä & Juha Hämäläinen (toim.) *Sosiaalialan etiikka*. Juva: Werner Söderström Oy, 10-35.
- Nussbaum, Martha (2003) Capabilities as Fundamental Entitlements: Sen and Social Justice. *Feminist Economics* 9 (2-3), 33-59.
- Närhi, Kati & Kokkonen, Tuomo & Rantamäki, Niina & Kannasoja, Sirpa & Ruonakangas, Santra (2022) Monitoimijainen rakenteellinen sosiaalityö. Teoksessa Eeva Liukko, Heidi Muurinen, Tuomo Kokkonen & Ville Santalahti (toim.) *Vaikuttava rakenteellinen sosiaalityö*. Raportti 1/2022. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla verkosta. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143940/RAP2022_001_WEB_final.pdf?sequence=7&isAllowed=y> Luettu 14.3.2022.
- Salmi, Minna (2020) Lapsiperheiden köyhyys pitää yllä köyhyyden kierrettä. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino, 37-72.
- Salmi, Minna & Närvi, Johanna & Lammi-Taskula, Johanna (2016) Köyhyys, toimeentulokokemukset ja hyvinvointi lapsiperheissä. Teoksessa Sakari Karvonen & Minna Salmi (toim.) *Lapsiköyhyys Suomessa 2010 -luvulla*. Työpaperi 30/2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 13-44.
- Salminen, Ari (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto.
- Sallinen, Marjukka & Kinnunen, Ulla (2001) Taloudellinen stressi ja perheen hyvinvointi: yhteyksiä välittävät mekanismit. *Psykologia*, 36(4), 245-256.
- Sen, Amartya (2000) *Development as Freedom*. New Delhi: Oxford University Press.
- Sen, Amartya (1992) *Inequality Reexamined*. New York: Oxford University Press.
- Sherraden, Margaret (2010) *Financial Capability: What Is It, and How Can It Be Created?* CSD Working Papers No 10-17. St. Louis: Washington University in St. Louis.
- Sherraden, Margaret & Huang, Jin (2019) *Financial Social Work*. The Encyclopedia of Social Work. National Association of Social Workers Press and Oxford University Press.
- Sherraden, Margaret S. & Frey, Jodi Jacobson & Birkenmaier, Julie (2016) *Financial Social Work*. Teoksessa Jing Jian Xiao (toim.) *Handbook of Consumer Finance Research*. Kingston: University of Rhode Island, Transition Center, 115-127.
- Sipilä, Jorma (1989) *Sosiaalityön jäljillä*. Helsinki: Tammi.
- Sun, Sicong & Chen, Yu-Chih & Angson, David & Huang, Jing & Sherraden, Margaret S. (2022) *Household Financial Capability and Economic Hardship*:

- An Empirical Examination of the Financial Capability Framework. *Journal of Family and Economic Issues*.
- Toikka, Enna & Haanpää, Leena (2020) Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten subjektiiviseen hyvinvointiin. Teoksessa Johanna Kallio & Mia Hakovirta (toim.) *Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino. 119-142.
- Toikko, Timo (1997) Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. *Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön aikakauslehti Janus* (2), 169-185.
- Townsend Peter (1979) *Poverty in the United Kingdom*. London: Allen Lane and Penguin Books.
- Vartio, Sanna (2020) Talousneuvola-malli osana tulevaisuuden Sote-keskuksia. Matalan kynnyksen talousohjauspalvelun kehittäminen. *Opinnäytetyö*. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.
- Viitasalo, Katri (2019) Mistä taloussosiaalityössä on kyse? Teoksessa Minna Zechner & Sirpa Karjalainen & Katri Viitasalo (toim.) *Avauksia taloussosiaalityöstä*. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 8-15.
- Viitasalo, Katri (2021) Taloudellisen kyvykkyyden vahvistaminen ja mekanismit sosiaalityössä. Teoksessa Aila-Leena Matthies & Anu-Riina Svenlin & Kati Turtiainen (toim.) *Aikuissosiaalityö. Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus*. Tallinna: Gaudeamus, 218-230.
- Viitasalo, Katri (2018) Äitien pyrkimykset ja toimintamahdollisuuksien valikko. Käsitteellinen tutkimus äitien taloudellisista toimintamahdollisuuksista. *Väitöskirja*. Jyväskylän yliopisto.
- Voydanoff, Patricia (1990) *Family Research in the 1980s: The Decade in Review* Vol. 52, No. 4, 1099-1115.
- Zechner, Minna (2019) Olosuhteet vaikuttavat taloudellisen toimintakykyyn. Teoksessa Minna Zechner & Sirpa Karjalainen & Katri Viitasalo (toim.) *Avauksia taloussosiaalityöstä*. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 16-23

Taulukko 3. Hakutulokset

Tietokanta	Haku päivämäärä	Hakusanat	Hakurajaukset	Viitteiden määrä	Otsikko ja tiivistelmä peruste	Lopulliset viitteet
Social Services Abstracts (ProQuest)	2.2.2022	Social work AND Financial AND parenthood	Vuosi 2015-2022 Artikkelit Koko teksti saatavilla verkosta	223	22	6
Social Services Abstracts (ProQuest)	2.2.2022	Parenthood AND Financial stress	Vuosi 2015-2022 Artikkelit Koko teksti saatavilla verkosta	143	14	0
Social Services Abstracts (ProQuest)	3.2.2022	Parenthood AND Financial support	Vuosi 2015-2022 Artikkelit Koko teksti saatavilla verkosta	226	20	2
Social Services Abstracts (ProQuest)	4.2.2022	Economic support OR economic stress OR financial AND families OR parents OR parenthood	Vuosi 2015-2022 Artikkelit Finland, Sweden, Norway, Denmark, Iceland, Koko teksti saatavilla verkosta	124	11	5
Social Services Abstracts (ProQuest)	4.2.2022	Economic stress OR Economic support AND Families OR Parents	Vuosi 2015-2022 Koko teksti saatavilla	61	8	5
Social Services Abstracts (ProQuest)	4.2.2022	Economic strain AND parents	Vuosi 2015-2022 Koko teksti saatavilla verkosta	7	2	1
Sociological Abstracts (Proquest)	4.2.2022	Economic support OR economic stress OR financial AND families OR parents OR parenthood	Vuosi 2015-2022 Artikkelit Finland, Sweden, Norway, Denmark, Iceland, Koko teksti saatavilla verkosta	14	0	0
Jykdok	5.2022	Economic stress OR Economic support AND Families OR Parents	Vuosi 2015-2022 Vertaisarvioitu Koko teksti saatavilla verkosta	77	2	2
Manuaalinen haku	2.1-5.2.2022		vuosi 2010-2022 Vertaisarvioitu Koko teksti saatavilla verkosta	9	9	5
Yhteensä				884	88	26*

*Eri hakusanoilla ja tietokannoista löytyi samoja teoksia. Lopullisten valittujen teoksien määrä on 17.

Taulukko 4. Tutkimusaineisto

Tutkimuksen nimi	Tekijät & Vuosi	Tutkimuksen taso	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto ja lähestymistapa	Keskeiset tulokset
One does one's best': performing deservingness in income support case records	Fernqvist, Stina 2018	Artikkeli Ruotsi	Tarkoituksena oli selvittää taloudellisten vaikeuksien ja häätöriskin välistä yhteyksiä.	Kvalitatiivinen tutkimus, diskurssianalyysi. Aineisto koostuu 37 toimeentulotukea koskevista tapauksesta, joissa häätöriski on jollain tavalla ilmeistä.	Sosiaalityöntekijöiden näkemyksestä taloudelliset vaikeudet liittyvät ensisijaisesti moniselitteiseen kyvyttömyyteen tai motivaation puutteeseen hallita kotitaloutta kunnonlla, vaikka on merkkejä kognitiivisista pulmista, jotka usein korreloivat taloudellisten vaikeuksien kanssa.
Street-level bureaucracy and categorization processes in social workers' encounters with parents who have financial and cognitive difficulties.	Fernqvist, Stina 2020	Artikkeli Ruotsi	Tutkimus keskittyy häätöprosessien luokittelukäytäntöihin riskiperheiden keskuudessa, kun on viitteitä vanhempien kognitiivisuudesta vaikeuksia.	Laadullinen analyysi perustuu 10:n sosiaalityöntekijän haastatteluihin.	Kognitiiviset vaikeudet voivat osittain selittää toimeentulotuen tarvetta yleisellä tasolla. Tarvitaan strategioita käsitellä tällaisista vaikeuksista ja muuttaa prosessia ja/tai tarjota vaihtoehtoisia interventioita asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.
Economic stress, Social Support, and Maternal Depression: Is Social Support Deterioration Occurring?	Gjesfield, Christopher D. – Greeno, Catherine G. – Kim, Kevin H. – Anderson, Carol M. 2010	Artikkeli Yhdysvallat	Artikkelissa esiteltä analyyysi testasi sosiaalisen tuen huononemismallin ehdottamia suoria ja epäsuoria yhteyksiä taloudellisen stressin, sosiaalisen tuen ja masennusoireiden välillä.	Kvantitatiivinen tutkimus Otoksessa 336 äitiä, joilla on lapsia ja asiakkuus mielenterveyspalveluissa.	Taloudellinen stressi yhdistettiin masennusoireisiin ja sosiaalisen tuen vähentymiseen.
Bills, babies, and	Gomez, Anthony –	Artikkeli	Tavoitteena oli tutkia	Kvantitatiivinen tutkimus,	Taloudellinen paine liittyi

(language) barriers: Associations among economic strain, parenting, and primary language during the newborn period	Karimli, Leyla – Holguin, Monique – Chung, Paul – Szilagyi, Peter – Schickedanz, Adam 2021	Yhdysvallat	taloudellisen rasi-tuksen, vanhemmuuden itsetehokkuuden, vanhempien tyytyväisyyden ja vanhempien ensisijaisen kielen välisiä yhteyksiä.	regressio-analyysi. Kohderyhmänä pienituloiset vastasyntyneiden vanhemmat.	negatiivisesti vanhemmuuden itsetehokkuuteen sekä vanhemmuuden tyytyväisyyteen.
Poverty and Child Behavioral Problems: The Mediating Role of Parenting and Parental Well-Being	Kaiser, Till – Li, Jianghong – Pollmann-Schult, Matthias – Song, Anne Y. 2017	Artikkeli Saksa	Tutkitaan, selittääkö erilaiset vanhemmuustyylit ja vanhempien subjektiivinen hyvinvointi köyhyyden ja lasten häiriökäyttäytymisen välistä suhdetta.	Tutkimusotos koostui "Families in Germany" -tutkimuksesta (FiD), joka on Saksan sosioekonomisen paneelitutkimusta. FiD on suunnattu yksinhuoltajaperheille, joissa on enemmän kuin kaksi lasta, ovat pienituloisia ja joissa on vuosina 2007–2010 syntyneet lapset.	Tietty vanhemmuuden tyylit, kuten psykologinen kontrolli, sekä äitien elämän tyytyväisyys, korreloi köyhyyden ja lasten käyttäytymisongelmien välillä.
Economic strain and parental coping – evidence from Finland	Lindberg, Marja – Nygård, Mikael – Nyqvist, Fredrica – Lammi-Tasakula, Johanna 2021	Artikkeli Suomi	Artikkelissa tarkastellaan suomalaisten lapsiperheiden kokeman taloudellisen ahdingon merkitystä vanhempien selviytymisvoimavaroille. Lisäksi tarkastellaan, mitkä muut sosiaaliset ja terveydelliset tekijät selittävät vanhemmuuden selviytymiskokemuksia.	Tutkimusaineistona on käytetty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen keräämää Lapsiperhe-kyselyaineistoa.	Saatavat tuet ja työn ja perhe-elämän yhdistäminen on merkityksellistä.
Economic stress, parenting, and	Low, Natalie – Mounts, Nina S.	Artikkeli	Tutkimuksessa tarkasteltiin, miten vanhempien kokema	Kvantitatiivinen tutkimus, johon osallistui	Taloudellinen stressi lisäsi vanhempien psykologista ahdistusta,

adolescents' adjustment during the COVID-19 pandemic.	2021	Yhdysvallat	taloudellinen stressi vaikuttaa nuorien hyvinvointiin COVID-19-pandemian aikana.	Yhdysvalloissa asuvia perheitä, joissa on 12-18-vuotiaita nuoria (N = 272).	voimisti vanhemmuuden stressitasausta ja nuorten yksinäisyyttä
Additive Contributions of Social Information Processing and Economic Stress to Maltreatment Risk in Disadvantaged Rural Fathers	Miller, Elizabeth A. – Azar, Sandra T. 2018	Artikkeli Yhdysvallat	Tutkittiin taloudellisen stressin yhteyttä lapsiin kohdistuvaan pahoinpitelyyn maaseudulla asuvien perheiden isien toimesta.	Kvantitatiivinen tutkimus, johon osallistui 61 maaseudulla heikossa asemassa ja 2–6-vuotiaan lapsen isää.	Tutkimuksen mukaan heikot taloudelliset resurssit lisäsivät riskiä epäjohtonmukaiseen vanhemmuuteen ja huonompaan laatuun kotiympäristöissä. Tulokset korostavat isien kognition ja taloudellisen stressin merkitystä lasten fyysisen väkivallan, laiminlyönnin ja tahattomien vammojen riskitekijänä.
Income instability and child maltreatment: Exploring associations and mechanisms	Monahan, Emma Kahle 2019	Artikkeli Yhdysvallat	Tavoitteena on mitata tulojen epävakauden suhdetta lasten pahoinpitelyyn. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan sosioemotionaaliseen ja käyttäytymiseen vaikuttavia mekanismeja, jotka voivat lisätä epävakautta ja siten lasten pahoinpitelyä.	Satunnaistettu kontrollitutkimus suoritettiin Milwaukee Countyssa, Wisconsinin perheille, jotka ovat vaarassa joutua lastensuojelun asiakkuuteen.	Tulojen epävakaus lisää merkittävästi lasten pahoinpitelyn riskiä. Päihteiden väärinkäytöllä on osittain välillinen yhteys.
The Impact of Economic Pressure on Parent Positivity, Parenting, and Adolescent Positivity into Emerging Adulthood	Neppl, Tricia K. - Jeon, Shinyoung - Schofield, Thomas J - Donnellan, M Brent 2015	Artikkeli Yhdysvallat	Tutkimusartikkelissa kuvataan, kuinka positiivisuus voidaan sisällyttää perheen häiriintyneisiin perheprosesseihin taloudellisen ahdistuksen edessä.	Kvalitatiivinen tutkimus, jonka otokseen kuuluu 451 äitiä, isää sekä nuorta murrosiässä ja varhaisaikuisuudessa.	Tulokset osoittivat, että taloudellinen paine liittyi epäsuorasti nuorten positiivisuuteen vanhempien positiivisuuden kautta. Positiiviseen näkemykseen liittyvät henkilökohtaiset voimavarat voivat edistää

					kasvattavaa vanhemmuutta jopa taloudellisen rasiituksen aikoina.
Should GPS ask patients about their financial concerns? Exploration through collaborative research	Ose, Solveig Osborg - Bøyum, Live Standal - Kaspersen, Silje Lill - Vestad, Arman - Gjelsvik, Per-Arne 2020	Artikkeli Norja	Selvitettiin norjalaisen yleislääkärin roolia mahdollisena varhaisena taloudellisten ongelmien löytäjänä, joka voi ohjata riskipotilaat talousneuvontapalveluihin.	Terveyspalveluiden yhteis-toiminnallinen tutkimuskoe, jonka otos 565 terveydenhuollon potilasta.	Tutkimukseen osallistuneista potilaista 11 %:lla oli terveysongelmia, jotka aiheuttivat heille taloudellisia huolia tai päinvastoin. Yleislääkärit pitivät hyödyllisenä kysyä potilailta heidän taloudellisia huolenaiheitaan, mikä mahdollisti ohjauksen talousneuvonta-palveluihin
California State University Fresno the Means to and Meaning of "Being There" in Responsible Fatherhood Programming with Low-Income Fathers	Randles, Jennifer 2020	Artikkeli Yhdysvallat	Tavoitteena ymmärtää, kuinka pienituloisten miesten näkemys isän vastuusta muotoutuu heidän sitoutuessa isyysohjelman palveluihin.	Syvähaastattelut ja fokusryhmät suoritettiin ei-satunnaisella näytteellä, 64 pääasiassa mustia ja latinalaisia pienituloisia isät, jotka osallistuivat liittovaltion rahoittamaan vastuullisen isyyden ohjelmaan.	Isät pitivät ohjelmaa arvokkaana, koska se tarjosi sosiaalisia ja taloudellisia keinoja, joita he tarvitsivat.
Poverty and its impact on parenting in the UK: Redefining the critical nature of the relationship through examining lived experiences in times of austerity.	Rose, Wendy - McAuley, Colette 2019	Artikkeli Iso-Britannia	Artikkelissa kuvataan, miten köyhyys vaikuttaa vanhempiin ja perheisiin.	Artikkeli perustuu neljään eri kvalitatiiviseen tutkimukseen vuosilta 1998–2016.	Vanhempien kokemuksiin taloudellisesta stressistä liittyy häpeän ja leimautumisen kokemusta sekä kielteisiä vaikutuksia fyysiselle ja henkiselle terveydelle.

Financial hardship, neighborhood cohesion and child externalizing behaviors: An extension of the family stress model among immigrant mothers.	Saasa, Sherinaha – Ward, Kaitlin P. - Sandberg, Spencer – Jacobson, Justin 2021	Artikkeli Yhdysvallat	Tutkittiin, vaikuttavatko taloudelliset vaikeudet ja naapuruston yhteenkuuluvuus maahanmuuttaja lasten häiriökäyttäytymiseen äidin masennuksen ja ankaran kasvatuksen kautta.	Tutkimusotoson peräisin Fragile Families and Childbeing Study - tutkimuksesta. Pitkittäistutkimus, otos koostui maahanmuuttaja-äideistä (N = 831)	Taloudelliset vaikeudet ja naapuruston koheesio ennustivat äidin masennusta. Äidin masennus ei liittynyt ankaraan vanhemmuuteen.
The Impact of Financial Hardship on Single Parents: An Exploration of the Journey From Social Distress to Seeking Help	Stack, Rebecca Jayne – Meredith, Alex 2017	Artikkeli Iso-Britannia	Tutkimuksessa selvitettiin taloudellisten vaikeuksien vaikutusta 15:sta yksinhuoltajavanhemman hyvinvointiin.	Kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutettiin puolistrukturoiduilla 15:sta yksinhuoltajan haastattelulla.	Yksinhuoltajat kuvasivat korkeaa stressitasoa ja psyykkistä ahdistusta, jotka liittyivät yksinomaiseen vastuuseen ja huolenaiheeseen taloudesta.
Financial and Social Effects on Children and Adolescents when a Parent is Diagnosed with Cancer	Torp, Steffen – Thoresen, Lisbeth – Backer Grønningssæter, Arne – Grov, Ellen Karine – Gustavsen, Karin 2012	Artikkeli Norja	Tutkimuksessa pyrittiin tunnistamaan taloudellisten vaikeuksien riskitekijöitä ja kuvailemaan lasten kokemuksia syövän vaikutuksesta heidän sosioekonomiseen asemaansa.	Sekamenetelmänä toteutettu tutkimus, jonka kohderyhmänä oli norjalaiset syöpäpotilaat, jotka asuivat alakäisen lapsensa kanssa (n = 386).	Taloudellisissa vaikeuksissa olleet perheet syytivät taloudellisista vaikeuksista julkisen taloudellisen tuen pienuutta. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevien perheiden vanhemmat korostivat, että he yrittivät suojata lapsiaan estääkseen heitä tuntemasta tulojen heikkenemisen vaikutuksia.
Coping strategies among low-	Tryggerd, Sven 2020	Artikkeli Ruotsi	Tarkoituksena oli selvittää, kuinka Ruotsissa pienituloiset perheet	Kvalitatiivinen tutkimus, jonka kohderyhmänä oli	Vanhempien on uhrattava monia asioita tukeakseen lapsiaan.

<p>income families in Sweden</p>			<p>selviävät huonosta taloudellisesta tilanteestaan ja millaisia kokemuksia heillä on sosiaalipalveluista.</p>	<p>11 toimeentulotukea saavaa alaikäisen lapsen omaavaa perhettä.</p>	<p>Selviytymisstrategioiksi tulkittiin perheiden yritystä käsitellä taloudellisen tilanteen aiheuttamaa painetta. Selviytymisstrategiat jaettiin alakategorioihin: toiminta, sopeutuminen, välttäminen ja alistuminen</p>
---	--	--	--	---	---